

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ.
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄.

ΤΟΜΟΣ Στ΄.
ΑΡΙΘΜ. 8 (128).

Συνδρομή ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἑτησίᾳ μὲν
φρ. χρ. 25 ἐξάμηρος δὲ φρ. χρ. 12½.

ΕΤΟΣ Στ΄.
τῆ 15/27. Ἰουλίου 1890.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΑΔΟΛΦΟΣ ΤΟΥ ΣΑΟΥΜΒΟΥΡΓ-ΛΙΠΠΕ ΚΑΙ Η ΜΝΗΣΤΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΣΣΙΑΣ.

Μνήστευσις τῆς δευτέρας θυγατρὸς τοῦ αυτοκράτορος Φρειδερίκου, πριγκιπίσσης Βικτωρίας τῆς Πρωσίας, ἀδελφῆς τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Σάουμβουργ-Λίππε

Ἀδόλφου, ἡ ἐπισημῶς γνωστοποιθεῖσα τῆ 17. ἰουνίου ἐν Ποτσδάμη ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ αυτοκράτορος Γουλιέλμου, ἔσχε δι' εὐρυτάτους κύκλους τὸν χαρακτῆρα χαρμοσύνου ἐκπλήξεως. Ἡ εἰδησις περὶ τῆς

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΑΔΟΛΦΟΣ ΤΟΥ ΣΑΟΥΜΒΟΥΡΓ-ΛΙΠΠΕ ΚΑΙ Η ΜΝΗΣΤΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΣΣΙΑΣ.
ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Στ΄.

προκειμένης μνηστεύσεως του ήγεμονικού τούτου ζεύγους μόλις είχε αρχίσει να διαδίδεται διά των ήμερησίων φύλλων, οτε επηκολούθησεν ή επίσημος αυτής επιβεβαίωσις. Παρά τῷ φραϊῶ Ρήνω ἐν Homburg, ἐνθα διέτριβεν ή Αυτοκράτειρα Φρειδερίκου μετὰ των ἐαυτῆς θυγατέρων, ἐγνωρίσθησαν μετ' ἀλλήλων οἱ ὑψηλοὶ νεόνυμφοι. Ὁ πρίγκηψ Ἀδόλφος τοῦ Σάουμπουργ-Λίπτε, ὅστις ὑπῆρξε ἐν τῷ ἐβδόμῳ συντάγματι των Ουσσάρων ἐν Βόννη, ἐγένετο ἐν βραχεί χρόνῳ ἀρεστός καὶ προσφιλιῆς ξένος ἐν τῷ ἐν Homburg αυτοκρατορικῷ μεγάρῳ. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίσημος ἐξέλιξεν ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ ἰαββαίου τοῦ συντάγματος Gardes du Corps, καὶ ὅπου ὁ πρίγκηψ Ἀδόλφος συνάδουσε τὴν οἰκογένειαν τῆς αυτοκρατείας, παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ζήτηθῆ ἡ συγκατάθεσις τοῦ αυτοκρά-

τορος. — Ὁ πρίγκηψ Ἀδόλφος τοῦ Σάουμπουργ-Λίπτε, ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ ήγεμόνος τοῦ Σάουμπουργ-Λίπτε Ἀδόλφου, ἐγεννήθη τῇ 20. ἰουλίου 1859, οὕτως ὥστε εἶνε κατὰ ἐπτὰ ἔτη πρεσβύτερος τῆς μνηστῆς αὐτοῦ πριγκίπισσας τῆς Πρωσίας Βικτωρίας, γεννηθείσης τῇ 12. ἀπριλίου 1866. Ἡ μήτηρ τοῦ μνηστήρος εἶνε ἡ ήγεμονίς Ἑρμίνη, γενν. πριγκίπισσα τοῦ Waldeck καὶ Rymont. Ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφός, ὁ πρίγκηψ διάδοχος Γεώργιος, εἶνε νυμφευμένος μετὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν Ἄνναν τοῦ Σαξωνικοῦ Ἀλτεμβούργου, ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ ἀδελφή, ἡ πριγκίπισσα Ἑρμίνη, εἶνε ἡ χήρα τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βυρτεμβέργης, ἡ δευτέρα ἀδελφή, ἡ πριγκίπισσα Ἰδα, εἶνε ἡ σύζυγος τοῦ ήγεμονεῦοντος πριγκίπος Ἑρρίκου τοῦ δωδεκάτου τοῦ Reuss ältere Linie. Δύο ἕτεροι ἀδελφοί, ὁ πρίγκηψ Ἑρμάννος καὶ ὁ πρίγκηψ Ὀδων, εἶνε εἰσὲτα ἄγαμοι.

ΤΟ ΠΕΡΙ ΣΑΙΞΠΗΡΟΥ ΚΑΙ ΒΑΚΩΝΟΣ ΖΗΤΗΜΑ.

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΒΤΑΚΕΡ.

(Τέλος.)

ΤΕΡΑ κατηγορία των Βακωνιανών κατὰ τοῦ Σαιξπήρου εἶνε ἡ ἐξῆς, ὅτι, ἀφοῦ κατὰ τὴν νεότητά του διήγαγε βίον ἄσωτον καὶ σπάταλον, ἐγένετο κατόπιν ἐν Λονδίῳ εἰς ἄκρον φιλάργυρος καὶ ἠύξησε τὴν περιουσίαν του δι' αἰσχίστης τοκογλυφίας. Ὡς ἀποδείξεις δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ των τούτου φέρουσι τὰ ἐξῆς: Ἐν ἔτει 1598, κατὰ μῆνα ἰανουάριον, ὁ Abr. Sturley τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ριχάρδου Quiney ζητεῖ νὰ παρακινήσῃ τὸν Σαιξπήρον ὅπως ἀγοράσῃ ἐν Στρατφόρδῃ τὴν δεκάτην· ἐπειδὴ δὲ ὑποτίθεται ὅτι ὁ Σαιξπήρος ἴσως κατεδέχθη νὰ γείνη δεκατῶνης, διὰ τοῦτο ἐχαρακτήρισαν αὐτὸν ἀμέσως ὡς αἰσχρὸν τοκογλύφον. Ἐν ἔτει 1605 ὁ ποιητὴς πράγματι ἀνεῖται τὸ ἡμισυ τῆς δεκάτης ἐν Στρατφόρδῃ, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὴν γνώμην των Βακωνιανῶν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συνέγραψῃ καὶ δράματα. Τῷ 1598 κατὰ ὀκτώβριον μῆνα ὁ Ριχάρδος Quiney παρακαλεῖ δι' ἐπιστολῆς τὸν ποιητὴν νὰ τῷ δανείσῃ τριάκοντα λίρας στερλίνας ἐπὶ ἐγγυήσεως, ὁ δὲ ποιητὴς δέχεται τὴν ἐγγυήσιν καὶ ἐκπληροῖ τὴν παράκλησιν τοῦ συμπολίτου του. Ἐπειδὴ λοιπὸν κάτοκός τις τοῦ Στρατφόρδ ζητεῖ παρὰ τοῦ Σαιξπήρου δάνειον καὶ παρέχει αὐτῷ ἀσφάλειαν, διὰ τοῦτο ὁ Σαιξπήρος ἦτο τοκογλύφος! Ὡσαύτως θεωρεῖται ὡς τοκογλύφος, διότι κατὰ τὸ 1609 ἐνεκάλεσεν εἰς τὸ δικαστήριον ἕνα του ὀφειλέτην ἕνεκα χρέους 6 λίρ. στερλ. καὶ 24 σελινίων. Ἀλλὰ τὸ παράδοξότατον συμπέρασμα ἐξήγαγον οἱ Βακωνιανοὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τῷ 1604 ὁ Σαιξπήρος ἐνεκάλεσε τὸν Φίλιππον Rogers ὡς μὴ θέλοντα νὰ πληρώσῃ τὸ ποσὸν 1 λίρ. στερλ. καὶ 15 σελινίων, ὅπερ ὀφείλε τῷ ποιητῇ διὰ κριθὴν (κατειργασμένην πρὸς ζυθοποιίαν). Ἐκ τούτου δηλαδὴ συνέπερανεν ὅτι ὁ Σαιξπήρος οὐ μόνον ἦτο τοκογλύφος, ἀλλ' εἶχε ἰδρύσει ἐν Στρατφόρδῃ μέγα ζυθοποιεῖον διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του, δὲν ἐσκέφθησαν δὲ τοῦλάχιστον ὅτι οἱ ζυθοποιοὶ ἀγοράζουσι μᾶλλον ἢ πωλοῦσι κριθὴν. Ἀλλὰ οἱ Βακωνιανοὶ οὐδὲν ταράσσονται διὰ τοιούτων ἀντιπαρατηρήσεων, ὅταν πρό-

κηται νὰ καταβιάσῃ τὸν Σαιξπήρον. Ἄλλ' ἐκ των ὀλίγων τούτων περιπτώσεων οὐδαμῶς ἐξάγεται ὅτι ὁ Σαιξπήρος πολλὰκις ἐδάνειζε χρήματα. Ἡ οἰκογένεια Quiney συνεδέθη μετὰ ταῦτα διὰ συγγενικῶν δεσμῶν μετὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ πρότερον δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο διὰ φιλίας μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένη. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἠδύναντό ποτε οἱ πολῖται τῆς Στρατφόρδης νὰ ἐκμεθώσωσι τὰ τέλη των εἰς ἕνα τοκογλύφον; Ἄλλ' οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Σαιξπήρου θέλουσιν ἴσα ἴσα τὸν ποιητὴν πάντοτε μετηρωμένον εἰς ὑψηλοτέρας σφαίρας, παραιτούμενον παντὸς πορισμοῦ χρημάτων, περιφρονούντα πᾶσαν βιωτικὴν πρακτικότητα, ὀλιγωροῦντα πάσης τάξεως καὶ πάσης οικονομίας, ἐδωχόμενον παρὰ τῇ τραπεζῇ τοῦ Διὸς καὶ καταφρονούντα πάντων των ἐπιγείων. Ἄλλ' ἀκριβῶς εἰς τοὺς ἄλλους μεγάλους ποιητὰς τῆς Ἀγγλίας παρατηροῦμεν ἔμφυτον τὴν βιωτικὴν πρακτικότητα καὶ τὴν τάσιν πρὸς πορισμὸν χρημάτων. Ὁ Βύρων ἔραδε ταχέως ν' ἀπαιτῆ χρήματα διὰ τὰ ἔργα του καὶ ἐλάμβανε δι' αὐτὰ σημαντικὰ ποσά, εἰ καὶ ἐλάχιστον μέρος των χρημάτων τούτων μετεχειρίζετο δι' ἑαυτὸν. Ἄλλ' ὁ Βάλτερ Σκὼτ οὐδαμῶς ἦτο ἀπληραγμένος τῆς φιλοχρηματίας. Δὲν ἐννοοῦμεν δὲ μόνον τοὺς χρόνους ἐκείνους μετὰ τὴν οικονομικὴν καταστροφὴν τοῦ ἐκδότου καὶ συνεταίρου του, ἀλλ' ἔχομεν ὑπ' ὄψει καὶ προηγούμενα ἔτη. Ὅχι μόνον ἐπέδιωξεν ὁ Βάλτερ Σκὼτ τὴν ταπεινὴν θέσιν ἐνὸς Clerk of the Court of Session, μόνον καὶ μόνον διότι ἡ θέσις αὕτη ἔφερεν ἐτήσιον εἰσόδημα 1300 λιρῶν στερλινῶν, ἀλλ' ἀνέπτυξε πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ ἔτους 1826 ὡς ἐκδότης εἰς ὄλους τοὺς διαφορωτάτους καὶ ποικιλοτάτους κλάδους τοιαύτην δραστηριότητα καὶ ἐνεργητικότητα, ὥστε μᾶς ἐνθυμίζει τοὺς κοινοτάτους κατασκευαστὰς βιβλίων (faisseurs de livres). Πρὸς τοῦτους ἐκφράζεται μετὰ τινος περιφρονήσεως περὶ τῆς ποιήσεως: ἡ ποιήσις εἶνε δι' αὐτὸν μέσον ὑλικῆς προαγωγῆς καὶ πορισμοῦ χρημάτων. Μεθ' ὅλα ταῦτα οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠμφισβήτησε περὶ τῆς γνησιότητος

των ἔργων του. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ Σαιξπήρου τὸ πρᾶγμα εἶνε ὅλως διάφορον: δὲν εἶνε δυνατόν, μᾶς λέγουσιν, νὰ ἦτο μέγας ποιητὴς ὁ Σαιξπήρος, διότι ἦτο φιλοχρήματος!

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Σαιξπήρος ὡς ἠθοποιὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ περιουσίαν καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἦτο τοκογλύφος, εἶνε σαδρότατον. Ὁ Ριχάρδος Burbage, ὁ Ἑρρίκος Condell, καὶ αὐτὸς ὁ Heminge, ἠθοποιοὶ ὄντες, ἀπέκτησαν χρήματα, ὡσαύτως δὲ ὁ Marlowe, ὁ Greene καὶ ὁ Peele ὡς δραματουργοί. Ἄν δὲ οὗτοι ἀπέθανον πτωχοί, διότι ἦσαν ἄσωτοι καὶ σπάταλοι, οὐδαμῶς τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Σαιξπήρος δὲν ἦτο ποιητὴς, διότι ἦτο οἰκονόμος.

Ἐκ των ἀνωτέρω λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι οὔτε ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια γνωρίζομεν οὔτε ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀγνοοῦμεν περὶ τοῦ βίου τοῦ Σαιξπήρου δυνάμεθα εὐλόγως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Σαιξπήρος ἦτο ἢ πάρα πολὺ ἀραδῆς (ὅτι δὲν ἦτο σοφὸς ὡμολογήσαμεν ἀνωτέρω) ἢ ὑπὸ ἠδύκην ἐποψίν ἀνίκανος νὰ συγγράψῃ τὰ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενα δράματα.

Ἄλλ' ὑπολείπεται ἤδη καὶ ἐν ἄλλο ζήτημα: Πῶς διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ σύγχρονοί του; ἀνεγνώριζον αὐτὸν πράγματι ὡς ποιητὴν ἢ ἐδεδώρουν αὐτὸν ὡς ἀπατεῶνα; Ἡ πρώτη ἐγγραφὸς μνεία τοῦ Σαιξπήρου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Greene ἐν τινι λιβέλλῳ ἐκ τοῦ ἔτους 1592. Ἐν τῷ λιβέλλῳ τούτῳ ψέγεται ὁ Σαιξπήρος, ὡς στολιζόμενος μετὰ ξένα περὰ (δηλ. μετὰ ξένους καλάμους· μετὰ ξένους γραφίδας). Ἄλλ' ὁ Greene εἶνε πρόδηλον ὅτι ἐφθόνην τὸν νεαρὸν ποιητὴν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ βασιδῶμεν εἰς τὴν κρίσιν ἐνὸς φθονεροῦ ἀντιπάλου. Ὅχι ἦτον ὅμως πρέπει νὰ ὡμολογήσωμεν ὅτι ὁ Σαιξπήρος εἰς τὰ πρῶτά του δράματα ἔμμετο, ἴσως δὲ καὶ ἀπλῶς ἐπεξεργάζετο καὶ διεσκεύαζεν προηγούμενα ἔργα ἄλλων ποιητῶν. Τὴν πολλὰκις γενομένην ταύτην μομφὴν κατὰ τοῦ Σαιξπήρου δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ν' ἀντικρούσωμεν, ἀλλὰ παραδεχόμεθα ὡς ὀρθήν.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Σαιξπήρος δὲν ἐγεννήθη ἀμέσως τέλειος ποιητὴς ἀλλ' ἠναγκάσθη ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι νὰ περάσῃ τὰ ἔτη τῆς μαθητείας του μέχρι οὗ γείνη ἀριστοτέχνης. Ὅπως ὁ Λέσσιγγ καὶ ἄλλοι μεγάλοι ποιηταὶ τῆς Γερμανίας ἐπεξεργάζοντο κατ' ἀρχὰς καὶ διεσκεύαζον ἢ ἐμμοῦντο ξένα ἔργα, οὕτως καὶ τὸ Σαιξπήρος τὸ «Ἑρρίκος VI» ὁ «Τίτος Ἀνδρόνικος», ἢ «κωμῳδία των πλανῶν» ἢ «ταυασσευθεῖσα ἰσχυρογνώμων γυνή» εἶναι μεταποιήσεις καὶ μιμήσεις προγενεστέρων ἔργων ἄλλων ποιητῶν. Ἄλλ' οἱ μεγάλοι τῆς Γερμανίας δραματικοὶ ποιηταὶ, οἵτινες ἤρχισαν μετὰ μιμήσεις καὶ μεταποιήσεις ξένων ἔργων, δὲν ἔμειναν

καθ' ὅλον τὸν βίον των ἀπλοῖ μιμηταὶ· διατὶ δὲ νὰ μὴ παραδεχῶμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ Σαιξπήρου;

Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σαιξπήρου καὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως των δραμάτων του, εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ μνημονεῦόμενον ὑπὲρ τὰς τριάκοντα φορές παρὰ τοῖς συγχρόνοις του. Πᾶσαι δὲ αἱ μαρτυρίαι αὗται συμφωνοῦσιν ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ Σαιξπήρος ἦτο διασημότερος δραματογράφος, οὐδεὶς δὲ γίνεται ὑπανιγρὸς ἀμφιβολίας περὶ τούτου, ἂν τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομά του διαδεδομένα δράματα συνεγράψαν πράγματι ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλου τινός. Πρὸ πάντων ἀδιαφιλονίκητος εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Meres (1598), ὅστις ἐν τῷ «Θησαυρῷ τῆς σοφίας» (Palladis tamia) λέγει: «Ὅπως ἐπιστεβετο ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Εὐφόρβου ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ ἐν τῷ Πυθαγόρῳ,

οὕτω ζῆ καὶ ἡ εὐφυολόγος ψυχὴ τοῦ Ὀβιδίου ἐν τῷ ἠδύεπει καὶ μελιγλώσσῳ Σαιξπήρῳ· τοῦτο ἀποδεικνύουσιν ἡ «Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἀδωνις» αὐτοῦ, ἡ «Λουκρητία» του, τὰ μελιηδῆ (sugred) σο ν ε τ τ α του, τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ εἰς φιλικὸς κύκλους. Ὅπως ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σενέκας θεωροῦνται ὡς οἱ ἀριστοὶ κωμικοὶ καὶ τραγικοὶ ποιηταὶ των Ῥωμαίων, οὕτω καὶ ὁ Σαιξπήρος μετὰ τῶν Ἀγγλων κωμικῶν καὶ τραγικῶν κατέχει τὴν διαπρεπεστάτην θέσιν: ὡς πρὸς τὴν κωμῳδίαν, ἀποδεικνύουσι τοῦτο οἱ «εὐγενεῖς τῆς Βερόνης» ἢ «κωμῳδία των πλανῶν», ὁ «ἀπολεσθεὶς κόπος τοῦ ἔρωτος», ὁ «κερδηθεὶς κόπος τοῦ ἔρωτος», τὸ «ὄνειρον Βερινῆς νυκτός» καὶ ὁ «ἔμπορος τῆς Βενετίας». Ὡς πρὸς τὴν τραγῳδίαν δὲ, ὁ «Ριχάρδος Β'», ὁ «Ριχάρδος Γ'», ὁ «Ἑρρίκος Δ'», ὁ «βασιλεὺς Ἰωάννης», ὁ «Τίτος Ἀνδρόνικος» καὶ ὁ «Ῥωμαῖος καὶ Ἰουλίαν». Ὅπως ὁ Αἰπίος Στόλων

λέγει ὅτι αἱ Μοῦσαι, ἂν ἤθελον νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν λατινικὴν, θὰ ὡμίλουν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτου, οὕτω λέγω καὶ ἐγὼ ὅτι αἱ Μοῦσαι θὰ μετεχειρίζοντο τὸ εὐγενὲς λεκτικὸν τοῦ Σαιξπήρου, ἂν ἤθελον νὰ ὁμιλήσωσιν ἀγγλιστί.»

Μεγαλῆτερον ἔπαινον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ κάμῃ εἰς ποιητὴν, ὁ δὲ Meres δὲν ἦτο ἀγνωστός τις παρὰ τοῖς συγχρόνοις του, ἀλλ' ἔχαυε μεγάλην φήμην ὡς καθηγητῆς τῆς ρητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης. Καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ποιητοῦ ἐπιγραφή:

Judicio Pyllum, genio Socratem, arte Maronem
Terra tegit, populus maeret, Olympus habet.

ἀνεγινώσκετο ὑπὸ πάντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Στρατφόρδης, οὐδεὶς δὲ ἠμφισβήτησε ποτε ὅτι ὁ ποιητὴς ἦτο ἄξιός τῆς ἐπιγραφῆς ἐκείνης.

Ἀλλὰ πῶς κατήνησαν εἰς τὸν Βάκωνα; διατὶ ἀκριβῶς τὸν Βάκωνα ἐδεδώρουν ὡς τὸν ποιητὴν των σαιξπηριῶν δραμάτων; Μόνον καὶ μόνον διότι ἐνόμιζον

ὅτι πρὸς συγγραφήν τοιούτων δραμάτων ἀπαιτεῖτο πρὸ παντὸς μεγάλη σοφία καὶ ἑκτακτὸς παιδείασι, μικρὰ δὲ τις ποιητικὴ εὐφυΐα, ἣν ἄνευ περαιτέρω ἐρεῦνης ἐθεώρησαν ὡς ἐνυπάρχουσαι εἰς τὸν Βάκωνα.

Ὁ Βάκων ἦτο ἀναμφισβητήτως σοφὸς ἀνὴρ· τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην ἀποδείξω. Ἀλλὰ πῶς εἶχε πρὸς τὴν ποίησιν; ποία ἦτο ἡ ποιητικὴ του εὐφυΐα; Ὁ περιβόητος οὗτος φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ φαίνεται ἐκ τῶν πεζῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἀφυέστατος πρὸς τὴν ποίησιν καὶ ἀυτόχρημα σχολαστικὸς. Ὁ διάσημος Döllinger τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἔλαβεν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βάκωνος, διότι λέγει: «ὅστις ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Βάκων ἦτο ἰκανὸς νὰ ποιῆσῃ τὰ δράματα τοῦ Σαίξ-

κπὴρ καὶ ἡ ἰδιοφυΐα τοῦ Βάκωνος ὀμιλεῖ τρανῶτα κατὰ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος. Ἀλλ' ἐπειδὴ διεσώθησαν καὶ τινὰ ποιήματα αὐτοῦ, δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν βαθύτερον τὸ πρᾶγμα. Ἐν ἔτει 1624 μετέφρασεν ἐμμέτρως εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἑπτὰ ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ (1, 12, 90, 104, 126, 137, 149). Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶνε ἔργον ποιητοῦ οὐχὶ πρώτης οὐδὲ δευτέρας, ἀλλ' ἴσως τετάρτης ἢ καὶ πέμπτης τάξεως. Οἱ στίχοι εἶναι ἀτεχνοὶ καὶ ἀκαλαισθητοὶ, αἱ ἐκφράσεις πεζόταται καὶ πλήρεις λέξεων περιττῶν κατὰ τὴν ἐννοιαν, μόνον δὲ χάριν τοῦ μέτρου τεθειμένων. Δύο δὲ μικρὰ ποιήματα, ἀτινα ἀποδίδονται εἰς τὸν Βάκωνα, εἶναι κακαὶ μμήσεις ἀρχαίων ποιημάτων καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι ποιητικὴν ἀξίαν. Ἀλλ' ὅστις

Δρ. ΠΑΡΚ. ΝΕΛΣΩΝ. ΣΤΑΝΛΕΥ. ΣΤΑΙΡΣ. ΙΕΦΣΟΝ.

πῆρου, δὲν ἀνέγνωσε ποτὲ τὰ ἔργα τοῦ Βάκωνος.» Καὶ ὁ Kuno Fischer ἐξάγει, ὅτι ὁ Βάκων δὲν ἦτο ποιητικὴ φύσις καὶ ὅτι ἐθεώρει «τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην ἄνευ δημιουργικῆς φαντασίας καὶ ἄνευ ψυχικῆς κινήσεως». Ἐτι δριμύτερον ἐκφράζεται νεώτερός τις φιλόσοφος, ὁ Heussler, ὅστις λέγει περὶ τοῦ Βάκωνος: Ἄν οὗτος ὁ δημοκρατικὸς καὶ σχολαστικὸς μεθοδολόγος, ὁ ἀστρονομικὸς οὗτος περιφρονητὴς τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα τοῦτο τὸ ἀφαιροῦν ἐκ τῆς ἐπιστήμης πᾶν ὅτι θαυμάσιον καὶ πᾶν ὅτι σκόπιμον, τὸ ἀνατέμνον τὰ φαινόμενα καὶ περιφρονοῦν τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν τῆς φύσεως, ἂν δὲν εἶνε αὕτη ἡ πεζότης, τότε ἐπικρατοῦσαν ἐν τῷ κόσμῳ ὅλως παράδοξοι ἰδέαι περὶ τῆς ποιήσεως.» Καὶ αὐτὸς ὁ ἀριστος γνώστης τοῦ Βάκωνος, ὁ Ἄγγλος Spedding, εἶνε ὅλος ἐναντίον τῆς περὶ τοῦ Βάκωνος ὡς ποιητοῦ τῶν σαιξπηρειῶν ἔργων ὑποθέσεως. Ὅλος λοιπὸν ὁ χαρα-

δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ψαλμῶν ἅς ἀναγνώσῃ τοὺς μίμους τοῦ Βάκωνος, ἵνα πεισθῇ ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ ἦτο ἐντελὴς ἀνίκανος νὰ ποιῆσῃ ἔργα οἷα τὰ τοῦ Σαίξπηνου. Τὰ ποιήματα ταῦτα, ὡς ἡ Conference of Pleasare, συνίστανται κυρίως μόνον ἐκ τινῶν ἐπιτετηδευμένων καὶ ἀφυσικῶν ἀγορεύσεων, στεροῦνται δὲ πάσης δράσεως καὶ εἶναι κατ' οὐσίαν ἀσύνδετοι καὶ ἀσυνάρτητοι. Δύναται τις νὰ φαντασθῇ τι πεζότερον τῶν ἀγορεύσεων τούτων, ἀνοητότερόν τι ἔργον ἢ τὸν Prince of Purpoole; Διὰ νὰ θεωρήσωμεν τὸν Βάκωνα ὡς τὸν ποιητὴν τῶν Σαιξπηρειῶν ἔργων, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ μόνον ὑπὸ ξένον ὄνομα ἔγραφε καλὰ ποιήματα, ὑπὸ δὲ τὸ ἴδιόν του ὄνομα δὲν ἰδύνατο νὰ γράψῃ τι ἀξίον λόγου.

Ἀλλὰ ποιοὶ λόγοι ἰδύναντο νὰ ἀναγκάσωσι τὸν Βάκωνα νὰ γράψῃ τὰ ἔργα του ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα; Οἱ

Βακωνιανοὶ μᾶς ἀπαντῶσιν ὅτι ἀναγκάσθη πρὸς τοῦτο, ἢ διότι ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόστοργος υἱὸς δὲν ἠθέλησε νὰ βῆθῃ μὴ βλάψῃ ἑαυτὸν ἐν τῷ σταδίῳ του διὰ τῶν δραμάτων του. Ὁ πρῶτος λόγος εἶναι ἐντελῶς πλαστός,

ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΙ ΚΑΤΑΦΩΡΩΣΙ ΤΟΥΣ ΠΥΓΜΑΙΟΥΣ ΚΛΕΙΠΤΟΝΤΑΣ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΠΟΛΕΜΕΦΟΔΙΩΝ.

ΕΝ Τῶ ΔΑΣΕΙ ΕΝ ῬΡΑΙ ΝΥΚΤΟΣ ΘΥΕΛΛΩΔΟΥΣ.

λυτῆσῃ τὴν γηραιὰν μητέρα του, ἥτις ἐθεώρει ὡς ἀμάρτημα τὸ δραματοῦργεῖν, ἢ διότι ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ἐφο- διότι οὐδεμίαν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαν, ὁ δὲ δεύτερος εἶνε ὅλως ἀπίθανος. Πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες,

κατέχοντες ύψηλās θέσεις, έγραφοι τότε διά τὸ θά-τρον. Ὁ Bale ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἀν καὶ εἶχε συγγράψῃ τὸν «βασιλέα Ἰωάννην» καὶ ἄλλα δράματα, ὃ δὲ Sackville, ὁ μετέπειτα λόρδος Buckhurst, δὲν ἐθεώρησεν ἀνάξιον τῆς ὑψηλῆς θέσεώς του νὰ ποιῆσῃ τὸν «Gorboduc» καὶ νὰ ἰδῇ τὸ ἔργον του τοῦτο παριστάμενον ἐπὶ τῆς Ἰσκη-νῆς. Ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ ἡγάπα τὰ δράματα καὶ ἐξετίμα τὸς ποιητὰς αὐτῶν, οὐδέποτε δὲ δὲ ἀπέκλειεν ἐκ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ἄνδρα τοσοῦτο σοφὸν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα εὐφύεστατον, μόνον καὶ μόνον διότι συνέγραφε δράματα. Ἀλλὰ καὶ ἐν παραδεχθῆμεν τὸ ἐναντίον τοῦτου ὡς ὀρθόν, δὲν ἐννοοῦμεν διατὶ ὁ Βάκων μετὰ τὸ ἔτος 1621, ἀφοῦ πλέον ἀπέλεσεν ὅλα του τὰ ἀξιώματα, δὲν ὡμολόγησεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀληθὴς ποιητὴς τῶν σαιζπηρεϊῶν ἔργων, ἀφοῦ μάλιστα γινώσκουμεν ὅτι εἶχε καὶ ἰκανὴν δόσιν ματαιοδοξίας. Ἐν τῇ Ἀπολογία του λέγει διαρρήδην: «Ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶμαι ποιητὴς». Μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ Βακωνιανοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Βάκων εἰς διάφορα χωρία τῶν ἐπιστολῶν του κάμνει ὑπαινιγμοὺς περὶ τῆς μυστηριώδους ποιητικῆς του δράσεως. Τοιοῦτους ὑπαινιγμοὺς εὐρίσκουσιν εἰς τρεῖς ἐπιστολάς. Ἡ πρώτη τῶν ἐπιστολῶν τοῦτων ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κύριον Davies, ὅστις τῷ 1603 ἐμελλε ν' ἀπολεύσῃ ἐξ Ἀγγλίας πρὸς συνάντησιν τοῦ βασιλέως Ἰακώβου. Ὁ Βάκων παρακαλεῖ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ τὸν Davies νὰ κάμῃ ἐννοεῖσθαι μνησίαν αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ, περαίνει δὲ τὴν ἐπιστολὴν μετὰ τὰς λέξεις: «Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι εὐμενῶς διάκεισθε πρὸς κρυφίους ποιητὰς, διατελῶ φίλος Σας.» Ἀλλὰ διατὶ οἱ κρύφιοι οὗτοι ποιηταὶ (concealed poets) πρέπει νὰ εἶνε ἀκριβῶς δραματοῦργοι; Ἀφ' ἐτέρου γινώσκουμεν ὅτι ὁ Βάκων εἶχε συγγράψῃ ποιήματι (σονέττον) ὑπὲρ τοῦ κόμητος τοῦ Ἐσσεξ, ἰσως δὲ συνέγραψε στομαστικόν τι καὶ ὀγκυρὸν ποιήματι ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ βασιλέως, ὅπερ πιθανῶς ὑπονοεῖται διὰ τοῦ ἄνω ὑπαινιγμοῦ. Ὅπως δῆποτε δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη ἐκ τῶν δύο ἐκείνων λέξεων «κρύφιοι ποιηταὶ» νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Βάκων συνέγραψε τριάκοντα δράματα. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἐφ' ἧς πρὸ πάντων στηρίζονται οἱ Βακωνιανοὶ, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Βάκωνα ἐκ μέρους τοῦ Sir Tobias Matthew, περιέχει δὲ ἐν τέλει τὸ ἐξῆς χωρίον: «Τὸ θαυμασιώτατον πνεῦμα, τὸ ὅποιον ποτὲ ἐγένωρισα ἐκ τοῦ ἔθνους μου ἐντεῦθεν τῆς θαλάσσης, φέρει τὸ ὄνομα τῆς Εὐγενείας Σας, ἀν καὶ εἶνε γνωστὸν ὑπὸ ἄλλο.» (The most prodigious wit that ever I knew of my nation on this side of the sea, is of your Lordships name, though he be known by another.) Τοῦτο θεωροῦσιν ὡς ἀναφερόμενον προφανῶς εἰς τὴν κρυφίαν καὶ μυστηριώδη τοῦ Βάκωνος ἐνασχόλησιν περὶ τὴν δραματικὴν ποιήσιν. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἦτοι ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἡπείρῳ, ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Sir Tobias Matthew διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ

ἀλλοδαπῇ. Καὶ αἱ φράσεις on this side of the sea (ἐντεῦθεν τῆς θαλάσσης) καὶ I knew (ἐγένωρισα) εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς. Ἐκ τούτων γίνεται καταφανές, ὅτι οὐδόλως πρόκειται περὶ τοῦ Φραγκίσκου Βάκωνος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀντωνίου· οὕτω δὲ ἐξηγεῖται πληρέστατα καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης: Ὁ Ἀντώνιος διέμεινε πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀπέθανε δὲ ἐν ἔτει 1601. Τέλος, ἀναφέρουσι τινες τῶν νεωτέρων Βακωνιανῶν χωρίον τι ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ κόμητος Ἐσσεξ πρὸς τὸν Βάκωνα, ἐνθα φέρεται: «Ἀπέχω πάσης περὶ τὴν ποιῆσιν ἐνασχολήσεως, ἄλλως θὰ σὰς ἔγραφον τι περὶ τοῦ ὑμετέρου poetical example.» Τὸ χωρίον τοῦτο ἐξηγοῦσιν ὡσαύτως ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βάκωνος. Ἀλλ' ἐπειδὴ εὐτυχῶς διεσώθη ἡμῖν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βάκωνος, δι' ἧς ἀπαντᾷ πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην τοῦ Ἐσσεξ, βλέπομεν φανερὰ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὅτι αἱ λέξεις αὗται ὑπαινίσσονται τὴν μεταξὺ τῆς Ἐλισάβετ καὶ τοῦ Ἐσσεξ σχέσιν, οὐχὶ δὲ ποιήσεως τοῦ Βάκωνος.

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης μελέτης ἐξάγεται, ὡς φρονοῦμεν, ὅτι οὐτε τὸν Σαιζπήρον ἔχομεν λόγους νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀνίκανον οὐτε τὸν Βάκωνα ὡς ἰκανὸν τοῦ νὰ συγγράψῃ τὰ ἀδάνατα ἐκεῖνα δράματα, ἐπομένως τὸ περὶ Σαιζπήρου καὶ Βάκωνος ζήτημα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς στεροῦμενον πάσης στερεᾶς βάσεως.

Ἄν τις ὅμως δὲν ἐπέσιδη μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ ἀβασίμου τοῦ ζητήματος τοῦτου, δυνάμεθα νὰ τῷ δώσωμεν τὴν ἐξῆς συμβουλήν. Ὁ Βάκων ἐν τῇ διαθήκῃ του θερμότατα συνιστᾷ εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς αὐτῆς τῆς διαθήκης του, νὰ περισυλλέξωσι πάντα τὰ συγγράμματά του, τὰ τε ἀγγλιστὶ καὶ τὰ λατινιστὶ γεγραμμένα ἔργα του, νὰ δέσωσιν αὐτὰ καλῶς καὶ νὰ τὰ διατάξωσιν εἰς ἐξ συλλογᾶς. Αἱ συλλογαὶ αὗται τῶν ἔργων τοῦ Βάκωνος εἶναι αἱ ἐξῆς: The King's Library, ἡ συλλογὴ τοῦ πανεπιστημίου ἐν Cambridge, ἡ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει συλλογὴ τοῦ Trinity College, ἡ τοῦ Bennet College, ἡ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ἡ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Canterbury καὶ ἡ ἐν Eton συλλογῇ. Δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Βάκων ἀποθνήσκων οὐδένα λόγον εἶχε νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ καὶ τὰ δράματα ὡς τὰ πνευματικὰ του τέκνα καὶ νὰ μὴ διαφανῆσθαι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τοῦς ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης του. Ὁ δὲ λων λοιπὸν νὰ λάβῃ πληρεστάτην βεβαιότητα περὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου, ἄς ἐρευνήσῃ ἐν ταῖς ἄνω μνημονευθείσαις συλλογαῖς μήπως εὕρῃ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ Βάκωνος καὶ τὰς πρώτας ἐκδόσεις τῶν δραμάτων. Ἄν οὐδὲν ἴχνος τούτων εὕρεθῇ, οὐδένα λόγον ἀπολύτως ἔχομεν οὐτε κἂν νὰ ὑποπτεύσωμεν τὸν Βάκωνα ὡς τὸν ποιητὴν τῶν σαιζπηρεϊῶν ἔργων, τότε δὲ δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ ὅλον τοῦτο περὶ Σαιζπήρου καὶ Βάκωνος ζήτημα μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐπάναρθῇ εἰς τὸ μηδέν, ἐξ οὗ προήλθε.

Η ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

(Τέλος.)

Πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους, δι' ὧν οἱ ἀπαισιοδοξοῦντες ἀμφισβητοῦσι τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξίν λελογισμένου σχεδίου καὶ λογικοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίας, ἀντιπαρρητηέον ἐν πρώτοις ὅτι α) ἕκαστος λαὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆται ὅπως καὶ ἐν ἀτομον, ὡς ἔχων ὠρισμένην τινα ποσότητα δυνάμεως καὶ ὠρισμένην τινα πληθὺν φυσικῶν προτερημάτων καὶ ἀρετῶν. Τὰς ἀρετὰς ταύτας ὀφείλει νὰ ἀναπτύξῃ καὶ τὴν δυνάμιν του ταύτην πρέπει νὰ ἐκδηλώσῃ δι' ἔργων μέχρι οὗ καταναλώσῃ αὐτήν, τότε δὲ ὑποκόπτει, ὡς καὶ πᾶν ἀτομον, εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τῆς παρακμῆς καὶ καταπτώσεως, τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ δι' ὀλοκλήρου τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐργασία αὕτη ἐνὸς ὀλοκλήρου λαοῦ δὲν ἀπόλλυται, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἡ ἐργασία ἐνὸς ἐπιστήμονος καὶ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας δὲν ἀπόλλυται διὰ τοὺς ἄλλους, ἔστω καὶ ἂν μὴ παρήγαγεν ὠρισμένα ἀποτελέσματα. Ἄν ὁ ἐπιστήμων ἐκεῖνος ἀπεπλανήθῃ ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτοῦ καὶ ἠστόχησῃ τῆς ἀληθείας, οἱ ἄλλοι δὲν θὰ περιπέσωσι πλέον εἰς τὰς αὐτὰς κλάνας ἀλλὰ τοσοῦτω ἀσφαλέστερον θὰ πορευθῶσι τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτῶν. Ἄν δὲ ἡ ἐργασία ἐκεῖνου ἔσχεν ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα, οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὀρθῶν τούτων βάσεων θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐργαζόμενοι καὶ οἰκοδομοῦντες — οὕτως ὥστε οὐτε ἐνὸς ἀτόμου οὐτε ἐνὸς λαοῦ ἡ ἐργασία ἀπόλλυται, ἀλλὰ μεταβαίνει ὡς κληρονομία εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους λαοὺς καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτῶν ἐξακολουθεῖ εἴτε ἐν συνειδήσει εἴτε ἀσυνειδήτως νὰ ἐπενεργῇ καὶ νὰ γονιμοποιῆται. Ὅπως ἐξ ἀγνώστων φυτῶν ὁ σπόρος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου παρασπρόμενος φέρεται εἰς ἄλλας μερακρυσμένας χώρας καὶ φύτεται καὶ βλαστάνει, οὕτω καὶ τὰ λείψανα τοῦ πολιτισμοῦ παρηκμακότος τινὸς λαοῦ μεταδίδονται διὰ τῶν αἰώνων εἰς ἐπιγιγνομένους λαοὺς καὶ ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν ἄλλου πολιτισμοῦ ὁλονὲν προαγομένου καὶ τελειοποιουμένου. Οὕτως ἐπενήργησαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, οὕτως οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ οὕτως ἐπιδράσωσιν ἀμφότεροι οἱ λαοὶ οὗτοι τῆς ἀρχαιότητος ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

β) Ἡ ἀτομικὴ ἀνάπτυξις καὶ μὀρφωσις ἐνὸς ἐκάστου ἰδιαίτερος ὑπολείπεται βεβαίως τοῦ ἰδεώδους τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μὀρφώσεως, πρὸς ὃ τείνει ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει, ἀλλ' ὁ βαθμὸς τοῦ γενικοῦ τούτου πολιτισμοῦ εἶνε ὑψηλότερος ἢ πρότερον, καὶ ἐπομένως πᾶν ἀτομον ὡς μέλος τῆς κοινωνίας ταύτης ἴσταται εἰς ὑψηλότεραν βαθμίδα μὀρφώσεως ἢ τὸ ἀτομον αὐτὸ εἰς πρότερον χρόνον. Αἱ μεγάλα πρόοδοι τοῦ πολιτισμοῦ δὲν ἐπενεργοῦσι μὲν κατ' εὐθείαν ἐπὶ ἐκάστου ἀτόμου οὐτε φανεροῦνται ἀμέσως ἐν ἐκάστῳ ἀτόμῳ, ἀλλ' ὅμως διεισδύουσιν ἀνεπαίσθητως εἰς τὴν γενικὴν συνειδήσιν ὅλου τοῦ λαοῦ καὶ ἐνσωματοῦνται ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, ἐν τοῖς ἠθεσίᾳ, ἐν τῇ φιλολογίᾳ, οὕτω δὲ ἐπενεργοῦσιν ἀσυνειδήτως ἐπὶ ἐκάστου ἀτόμου. Οὕτω λόγου χάριν, οὐτε ὁ Βολταῖρος, ὁ σκόπησις καὶ χλευαστῆς τοῦ χριστι-

ανισμοῦ, οὐτε ὁ Γκαίτε, ὁ παντελῶς ἀδιάφορος πρὸς τὸν χριστιανισμόν, οὐτε ἄλλοι τις, ὅταν δῆποτε στάσιν καὶ ἂν λάβῃ ἀέναντι τοῦ χριστιανισμοῦ, δύναται ποτὲ νὰ μείνῃ ἀπληλαγμένος ἀπὸ τῶν ἐπιδράσεων, ἄς ἐξήσκησε τὸ θεῖον τοῦτο θρήσκειμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Ἄν ὁ ἀπλοὺς ἐργάτης οὐδὲν ἀπολύτως γινώσκει περὶ τοῦ Βουδδα, οὐτε περὶ τοῦ Σωκράτους, οὐτε περὶ τοῦ Κοπερνίκου, οὐχ ἦτον ὅμως, ἂν ἠδυνάμεθα ν' ἀναλύσωμεν τὴν συνειδήσιν τοῦ ἀπλοῦ ἐκεῖνου ἐργάτου, θὰ εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ ἰδέας καὶ αἰσθήματα, ἅτινα ἀρχικῶς ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐξεπορεύθησαν. Ὑπάρχουσι ἐν Γερμανίᾳ ἄνθρωποι, οὐχὶ ἐκ τῶν κοινοτάτων, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο γινώσκουσι περὶ τοῦ Γκαίτε εἰμὴ ὅτι ἦτο ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων, καὶ ὅμως ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀνθρώπων τούτων ὑπάρχουσιν, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν, ζωντανὰ αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Γκαίτε. Ἡ ἀπαισιοδοξία θεωρεῖ τὴν ὅλην πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ὡς ἐγκειμένην μόνον ἐν τῇ γνῶσει, ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πνεύματος, οὐχὶ ἐν τῇ ἠθικῇ μορφῶσει, ἣν παραδέχεται ὡς ἀνυπόστατον. Ὁ φιλόσοφος Bukle προβαίνει ἐπὶ περαιτέρω καὶ λέγει: πᾶσα ἠθικὴ πρόοδος εἶνε προῖον τῆς πνευματικῆς προόδου. Ἀλλ' ἀκριβῶς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἰσχυρισμόν ἀνασκευάζει ἡ ἡμετέρα ἐποχή, ἥτις συνετέλεσεν ὀμολογουμένως γιγαντιαίας προόδους ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πνεύματος, οὐδεμίαν δὲ ἡ ἐλαχίστην πρόοδον ἐν τῇ ἠθικῇ μορφῶσει. Σήμερον ἐπικρατεῖ ἑλλειψίς ἐκεῖνου, ὅπερ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἔδωκε τὴν ἰσχυροτάτην ὠθησιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος· τοῦτο δὲ εἶναι ἡ ἠθικὴ μεγαλοφυΐα· ἑλλείπουσιν ἄνθρωποι ἠθικῶς μεγαλοφυεῖς, φέροντες ἐν ἑαυτοῖς ζωντανὸν τὸ ὑψηλὸν ἰδεώδες καθαροῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν πραγματοποιῶντες τὸ ἰδεώδες τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἐμψυχοῦντες καὶ συμπαρασύροντες πρὸς πραγματῶσιν αὐτοῦ. Ἐάν ποτε γεννηθῶσι τοιοῦτοι ἄνδρες, ὀφείλουσιν οὐχὶ πολέμιος ν' ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ νὰ ἀνορθώσωσι καὶ στερεώσωσι τὴν ἑαυτῶν διδασκαλίαν, ἥτις τότε θ' ἀποτελέσῃ σημαντικὴν πρόοδον ἐν τῇ ἠθικοποιήσει τῆς ἀνθρωπότητος.

γ) Ὡς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως συμβαίνει ὥστε πᾶσα πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐξ ἐνὸς μέρους παράγει ἑλλειμᾶτι ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους· ἀλλὰ τὸ ἑλλειμα τοῦτο προκαλεῖ ἀφ' ἐτέρου καὶ προσελκύει ἐφ' ἑαυτὸ πάσας τὰς δυνάμεις τῆς κοινωνίας πρὸς ἀποπλήρωσιν του. Ἀνάλογόν τι βλέπομεν συμβαῖνον πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει. Τὰ οὐράνια σώματα τείνουσι διὰ τῆς κεντροφύγος αὐτῶν δυνάμεως νὰ ἐκσπενδονισθῶσιν εἰς τὸ ἀπειρον τοῦ χώρου, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου προσελκύονται πάλιν διὰ τῆς βαρύτητος ὑπὸ τῶν μεγαλητέρων οὐρανίων σωμάτων καὶ οὕτω προκόπτει ἡ παναρμόνιος κυκλοφορία τῶν ἀστέρων. Ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πολιτισμοῦ πᾶσα διεύθυνσις, πᾶσα ὑγιής ἰδέα παρακολουθεῖται μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς συνεπειῶν, εἴτα δὲ γεννᾶται ἡ ἀντίδρασις καὶ προέρχεται εἰς μέσον ἄλλη

άντιθετος ιδέα, ητις υφίσταται τὰ αὐτὰ καὶ λαμβάνει τὴν αὐτὴν τύχην τῆ πρώτῃ. Ἄν τώρα γίνονται καταφανεῖς καὶ ἐπαισθηταὶ αἱ ἐκ τῆς μηχανικῆς ἐργασίας προερχόμενα βλάβαι, αἱ βλάβαι αὗται θὰ προκαλέσωσι τὴν ἐντασιν πασῶν τῶν δυνάμεων καὶ τὴν συντονωτάτην ἐνέργειαν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταστῶσιν οικονομικῶς ὅσον οἶόν τε αὐτοκῶρια καὶ πολιτικῶς ἐλεύθερα μέλη τῆς κοινωνίας· ἂν σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐπικρατεῖ καταμελισμός, προσελθὼν ἐκ τῆς κατ' οὐσίαν ὑγιᾶς ἀρχῆς τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, ἄρα ὡς καταστῆ ἐπαισθητὴ ἢ ἐκ τούτου βλάβῃ θὰ προκαλέσῃ τὴν ἐναντίαν τάσιν, τὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, τὴν ἐπισκοποῦσαν καὶ καθορῶσαν σύμπαντα τῶν πολιτισμῶν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἐκτάσει.

Ἄλλοτε πᾶν προσδοκᾷ πᾶσα ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων καὶ ἐκ τῆς γενικῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν φώτων, παραμελεῖται δὲ ἡ ἰσχυροποίησης τῆς θελήσεως καὶ ἡ μὲν ἰσχυροποίησης τῆς καρδίας, ἄλλοτε δὲ τοῦναντίον ἡ ἠθικὴ μὲν ἰσχυροποίησης, ἡ ἐπίρρωσις τοῦ χαρακτῆρος, θεωρεῖται ὡς ἡ μόνη σωτήριος· ἄλλῃ δὲ πάλιν ἐποχῆς τὸ ἔμβλημα εἶνε: δραστηριότης, ἐνέργεια, καὶ κτηνώδης δύναμις τῆς θελήσεως. Ἀκόμη καὶ ἐξοχοὶ φύσεις, ἐπιδιώκουσαι ἀνευδότητος τὴν πλήρη αὐτῶν ἀρμονίαν καὶ τελειότητα, εἶχον ὑπὸ τινὰ ἐποχὴν ἀτελείας καὶ ἐλλείψεως, ὡς συνηθάνοντο καὶ κατ' ἀνάγκην ἀνείχοντο, ὡς λ. χ. ὁ Γκαίτε ὑπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς θελήσεως. Ἄλλ' ἀκριβῶς ὅταν λαὸς τις ἢ ἀτομὸν τι κατ' ἀρισμένην τινὰ ἐποχὴν βλέπῃ καὶ συναισθάνεται ταύτην ἢ ἐκείνην τοῦ τὴν ἐλλείψιν καὶ ἤδη συντείνει ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ὅπως ἀναπληρώσῃ τὴν ἐλλείψιν ταύτην, τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε ἡ ἠθικὴ ὑγεία τοῦ λαοῦ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Ὁ λαὸς, ὁ μὴ βλέπων τὰ δεινὰ τῆς καταστάσεώς του ἢ μὴ θέλων ἢ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπανορθώσῃ αὐτὰ, ἀπόλλυται. Πρὸς τοῖς ἄλλοις λαμβάνουσιν οἱ ἀπαισιόφρονες πολὺ μικρὰς χρονικὰς μονάδας πρὸς καταμέτρησιν τῶν προόδων τοῦ πολιτισμοῦ: οἱ αἰῶνες εἶνε δευτερολέπτα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγα διάστημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς προοδευούσης ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀνιούσα καμπύλη γραμμῆ ἔχει καὶ μικρὰς τινὰς παρεκκλίσεις πρὸς τὰ πλάγια ἢ καὶ πρὸς τὰ κάτω, εἶνε δὲ τῶν ὄντι ἀλγεῖνόν νὰ εὐρίσκηται τις ἐντὸς τῶν μικρῶν τούτων καμπῶν τῆς παρεκτροπῆς καὶ καταπτώσεως. Εἶνε ἀπελπιστικόν, λέγει ὁ Λένου, ν' ἀποδνήσκῃ τις κατὰ τὴν πρώτην χαραυγὴν τῆς ἡμέρας.

δ) Ἀλλὰ τὸ διαγιγνώσκῃ τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ δεινὰ τοῦ δημοσίου βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ παρορμᾶν πρὸς ἐπανόρθωσιν καὶ θεραπείαν εἶνε ἔργον ὀλίγων μεγαλοφυῶν καὶ ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες πρέπει νὰ ἐκπροσωπῶσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν κοινὴν συνειδήσιν ὅλου τοῦ λαοῦ, οὕτω δὲ ἐννοῶ ἐγὼ τὸν ἀληθῆ φιλόσοφον καὶ ὡς τοιοῦτον θεωρῶ τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας. Ἀλλὰ ἀκριβῶς περὶ τῆς δημοσίας ταύτης συνειδήσεως ἔχουσιν οἱ ἀπαισιόδοξοι τὴν χειρίστην ιδέαν: «Τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, οἵτινες διέγνωσαν τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ μετ' ἀκατασχέτου ζήλου καὶ ἀταπαρνήσεως ἐπέδωκαν εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν, ἀνεκαθεν οἱ ἄνθρωποι ἐσταύρωσαν ἢ ἐκαύσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς.»

Σοφισταί, λογοπλόκοι, φαντασιοκόποι, προφῆται,

ἀπόστολοι, εἶνε φορτικοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ταράττουσι τὴν ἡμερον καὶ γαληνιαίαν ἀπόλαυσιν τοῦ βίου, ἀφ' ὅτου δὲ ὑπάρχει κόσμος, αἰετοτε ἐνεπαίχθησαν κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ ἐχλευάσθησαν καὶ τέλος ἐδιώχθησαν καὶ ἐθανατώθησαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν προφητῶν τῆς παλαιᾶς διαθήκης μέχρι τῶν κατ' ἡμᾶς χρόνων. Οἱ πλείστοι ἄνθρωποι οὔτε κἂν νὰ διακρίνωσι δύνανται τὸ ἔχον ἀξίαν ἀπὸ τοῦ ἀχρήστου, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ ἀνεξετάστως πιστεύουσιν εἰς τὸ ἔμβλημα, μετ' ὅποιον παρουσιάζεται ἐκάστη προσωπικότης — μετ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ ὑψηλοτέρα καὶ βελτίων ιδέα ὑπερνεκῆ βαθυμῶν τὰ πάντα καὶ ἐγκαθιδρύεται ἐν τῷ κόσμῳ. Βεβαίως ὁ πρωταγωνιστῶν δύνανται ἐνίοτε νὰ πέσῃ θῦμα, ἀλλ' ἡ ιδέα, ὅταν μάλιστα προσλάβῃ μορφήν ἀνταποκρινομένην πρὸς τὸ καταληπτικὸν τοῦ πλήθους, νικᾷ καὶ θριαμβεῖ.

Οὐδεμία ὀρθὴ ιδέα, οὐδεμία ἀγαθὴ πράξις δύνανται νὰ μείνῃ ἀνωφελῆς καὶ ἀχρηστος, ἀλλ' ἐνεργεῖ κατ' ἀρχάς μὲν ἐν μικρῷ, εἶτα δὲ αἰετοτε εὐρύτερον διαδιδόμενῃ καὶ ὁλονὲν βαθύτερον ριζοβολοῦσα. Δι' εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ὑψηλῶν ιδεῶν δὲν ἀποκτάνται μὲν τὰ ὑλικά ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου, ἀποκτᾶται ὅμως ἄλλη πολλῶν πλουσιωτέρα καὶ πολυτιμότερα δύναμις, ιδεώδης ἰσχύς, οἷον ἐνόει ὁ Χριστὸς λέγων: ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. . . . — Πᾶς ὅστις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θεωρεῖ τὴν ἑαυτοῦ εὐδαιμονίαν ὡς ἐγκειμένην ἐν τῇ ἀποκτήσει ἐξωτερικῶν, ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἂν μὴ τύχῃ νὰ ἴγῃ ἀμβλύς τις καὶ φλεγματικός, πρέπει νὰ εἶνε ἀπαισιόδοξος. Καὶ τοῦτο ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν 4) ρίζαν τῆς ἀπαισιοδοξίας: τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ βίου, ὡς τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μόνου σκοποῦ ἐν τῷ βίῳ, ἀντὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιοῦτον ἡ ἐργασία καὶ ἡ μὲν ἰσχυροποίησης τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος. — Ἡ ἀπόλαυσις καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον κοινόν, λέγει ὁ Γκαίτε ἐν τῷ Φαύστῳ. Ἡ μόνη ἀληθινὴ ἀπόλαυσις εἶνε ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀναπτύξει τῶν δυνάμεων, ἡ χαρὰ ἐπὶ ταῖς ἐπιτυχίαις ἐν τῷ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἀγῶνι. Ἡ χαρὰ αὕτη εἶνε καὶ μένει ἀμιγῆς καὶ δὲν ἀκολουθεῖται ποτὲ ὑπὸ τῶν δυσαρέστων ἐκείνων συναισθημάτων, τὰ ὅποια συνεπάγονται αἱ ἄλλαι ἀπολαύσεις. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κραυγὴν καὶ τὴν ἀκολασίαν ἐπέρχεται πάντοτε ἀσθένεια καὶ ἀπαισιοδοξία. Τὸ νὰ ἐργάζεται τις μετ' ὅλον τὸν ζῆλον, ὡς ὁ καλλιτέχνης διὰ τὸ ἀριστοτέχνημά του, πρὸς μὲν ἰσχυροποίησης καὶ τελειοποίησης ἑαυτοῦ καὶ τοῦ βίου του καὶ πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν δεινῶν τοῦ πλησίον εἶνε τοσοῦτον μέγα καὶ ὑψηλὸν θέμα, συγχρόνως δὲ τοσοῦτον δυνατὸν καὶ ἐφικτόν, ὥστε δύνανται νὰ πληρώσῃ καὶ ἀπασχολήσῃ εὐαρέστως ὁλόκληρον τὸν βίον. Μόνον δὲ διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης δύνανται τις καὶ ἐπὶ γῆς ν' ἀποκτήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὴν βασιλείαν τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, τῆς ψυχικῆς γαλήνης καὶ ἀρμονίας, ἧτις δὲν δύνανται ποτὲ νὰ διαταραχθῇ ὑπὸ τοῦ ζοφεροῦ πνεύματος τῆς ἀπαισιοδοξίας. Οὐχὶ ἡ μετ' ὑπομονῆς καὶ ἀνευ γογγυσμοῦ καὶ μεμφιμοιρίας ὑποταγῆ εἰς τὴν τύχην, ἀλλ' ἡ ἀκάματος ἐργασία πρὸς πραγμάτων τοῦ λόγου ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε ἡ σωτηρία ἡμῶν. Μόνον ὁ τοιοῦτος σκοπὸς προτιθέμενος ἐν τῷ βίῳ καὶ μὴ ἀπαιτῶν ἀμέσως ἀλλὰ δι' ἀπαύστου καὶ σκοπίμου ἐργασίας νὰ τοῦς ἐπιτύχῃ, δὲν γίνεται ποτὲ ἀπαισιόδοξος. Ἀκριβῶς διὰ τῆς

ΕΡΜΙΟΝΗ.

Κατὰ τὴν ἔλαιογραφίαν τοῦ Conrad Kiesel.

εργασίας θά διατηρήσει την εαυτού και την των απογόνων του υγείαν και θά έχη πάντοτε την εσωτερικήν εκείνην ευχαρίστησιν και άταραξίαν, ητις άποτελεί την άληθινήν ευτυχίαν εν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τό συναίσθημα τούτο τῆς διαρκούς ευχαριστήσεως διατηρεῖται μόνον διά τῆς λελογισμένης και σκοπίμου εργασίας, ούχι διά τῆς βιαστικής, παραχάδους και μόνον χάριν τοῦ μισθοῦ γινομένης. Αρχαιότεροι φιλόσοφοι προσεπάθησαν νά σώσωσι τὴν θείαν δικαιοσύνην ἐκ τῆς παρεννοήσεως, ὅτι τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀνίσως και δυσανα-

λόγως διειμοιράσθησαν μεταξύ των ἀνδράπων, δικαιολογούντες τὴν ἀνισότητα και δυσαναλογίαν ταύτην. Τό κατ' ἡμᾶς, θεωροῦμεν ὅπως περιττὴν τὴν «δικαιολόγησιν» ταύτην· ἡ θεία δικαιοσύνη εἶνε και ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πάντοτε καταφανής. Ἐκαστος ἀνθρώπος φέρει ἐν εαυτῷ τὴν ευτυχίαν του και δύναται, ὅταν θέλῃ, νά τὴν ἀπολαύσῃ. Τό δὲ μέγα ἡμῶν καθήκον εἶνε νά καθιστῶμεν διὰ σκοπίμου ἀγωγῆς τοὺς ἀνθρώπους ικανοὺς νά ζητῶσιν ἐν εαυτοῖς τὴν ευδαιμονίαν των.

Δρ. ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΚΛΕΙΩΚΕ.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΪ.

ΕΤΑΡΤΗΝ ἤδη φορὰν λαμβάνει ὁ πεπολιτισμένος κόσμος μέγα ἔργον τοῦ Στάνλεϋ, ἀποκαλύπτων εἰς τὰ ἐκπληκτα ὄμματα τοῦ ἀναγνώστου νέον, τέως ἀγνωστον και παντάπασιν ἀνεξερευνητον κόσμον και μαρτυροῦν περὶ τῆς ἀκαταβλήτου δυνάμεως τοῦ ἔρευνητοῦ, ητις ὑπερνικᾷ πᾶν κάλυμα και ὀλιγωρεῖ παντὸς κινδύνου. Ἐν ἔτει 1870 εισέδυσεν ὁ Στάνλεϋ κατὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Λιβιγγιτῶνος, ἀφοῦ δὲ κατώρδωσε τὸν σκοπόν του τούτον, ἐδημοσίευσεν τότε ὑπὸ τὸν τίτλον «Πῶς ἀνεῦρον τὸν Λιβιγγιτῶνα» σπουδαιότατον ἔργον, ὅπερ ἀνύψωσε δικαίως τὸ ὄνομα του εἰς τὴν πρώτην τάξιν των ἔρευνητῶν. Τό περιεχόμενον τοῦ βιβλίου ἐκείνου ἐφάνη τοῖς συγχρόνοις τοσοῦτον ἀπίστευτον, ὥστε ὁ Στάνλεϋ ἠναγκάσθη νά δημοσιεύσῃ ὅλας τὰς πρὸς τοὺς συγγενεῖς του ἐπιστολάς τοῦ Λιβιγγιτῶνος ὅπως ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας των γραφομένων του. Ἐν ἔτει 1875 ἐπεχείρησε τὸ δεύτερον ταξιδίον του εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς, περιέπλευσε πρῶτος αὐτὸς ἐκ των Ἑυρωπαϊῶν τὴν λίμνην Victoria-Nyanza και μέρος τοῦ Ταγγανίκα και ἀνεφάνη πάλιν τῷ 1877 εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Κόγγου. Ἀνεκάλυψε μίαν ἐκ των μεγίστων φλεβῶν τῆς γῆς μεθ' ἐνὸς λίαν ἐκτεταμένου συμπλέγματος ποταμῶν. Τό δημοσιευθὲν τότε δεύτερον ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Διὰ τῆς σκοτεινῆς ἠπείρου» ἐνεποίησε τὴν αὐτὴν ὡς τὸ πρῶτον ἐντύπωσιν. Ἡ τέως ἀγνωστος και ὄντως σκοτεινὴ εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν κεντρῶα Ἀφρικὴ κατὰ πρώτην τότε φορὰν ἐφωτίσθη και ἐγνωρίσθη ἡμῖν. Ἐν ἔτει 1879 ἐπανέλαβεν ὁ Στάνλεϋ τὸ εἰς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν ταξιδίον του, ὅπως λάβῃ κατοχὴν τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθείσης παρὰ τὸν Κόγγον χώρας διὰ τὸν βασιλέα τοῦ Βελγίου. Τό τότε δημοσιευθὲν ἔργον του «ὁ Κόγγος» δὲν περιέχει μὲν μεγάλας ἀνακαλύψεις ὅπως τὰ δύο πρότερα, εἶνε ὅμως διὰ τὰς λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῆς χώρας και των κατοίκων και διὰ τὴν ἀναγραφὴν των πολυετῶν τοῦ ἔρευνητοῦ παρατηρήσεων ἄξιον τοῦ πλείστου ἐνδιαφέροντος.

Ἡδη πρόκειται ἡμῖν τὸ νεώτατον ἔργον τοῦ Στάνλεϋ «Ἐν τῇ σκοτεινότητι Ἀφρικῆς»*) τὸ δημοσιευθὲν ἐσχάτως εἰς δύο ὀγκώδεις τόμους ἐν οἷς περιγράφεται

*) Ἡ γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ ἔργου τούτου: «Im dunkelsten Africa. Aufsuchung, Rettung und Rückzug Emin Pascha's. Von H. M. Stanley.» ἐξεδόθη ἐν Λειψία παρὰ τῷ ἐκδότῃ F. A. Brockhaus, και τιμᾶται Μάρκ. 22 1/2.

λεπτομερῶς τὸ τελευταῖον ταξιδίον ὅπερ ὁ μέγας ἐξερευνητῆς τῆς Ἀφρικῆς ἐπεχείρησε τῷ 1887 ἐκ δυσμῶν και συνεπλήρωσε τῷ 1889 μετὰ τριῶν σχεδὸν ὀλοκλήρων ἐνιαυτῶν ἀπιστεύτους μόχθους και ἀνηκουστούς κακουχίας. Ὁ Στάνλεϋ αὐτὸς ὑπολογίζει μετ' ἀκριβείας τὸν κατὰ τὸ τελευταῖον τούτο ταξιδίον διανυθέντα δρόμον εἰς μόνον 9703 χιλιόμετρα, ἐνῶ κατὰ τὰς προτέρας αὐτοῦ διὰ τῆς Ἀφρικῆς πορείας διήνυσε 16,000 χιλιόμετρα. Ἄλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὸ νεώτατον τούτο ἔργον τοῦ Στάνλεϋ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ των ἐτῶν 1875 και 1877 πείθεται ὅτι τὸ τελευταῖον τούτο ταξιδίον οὐδαμῶς ὑπολείπεται, ἴσως δὲ και ὑπὸ πολλὰς ἐπιπέσεις ὑπερβαίνει πάντα τὰ πρότερα ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ μεγίστου τῆς Ἀφρικῆς ἐξερευνητοῦ.

Εἰσάγοντες τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστους εἰς τὸ νεώτατον τούτο ἔργον τοῦ Στάνλεϋ, ἀρχόμεθα ἀπὸ των γεγονότων ἐκείνων, των ὁποίων τὸ θέατρον ὑπῆρξεν τὰ σκοτεινότερα δάση τῆς κεντρῶας Ἀφρικῆς.

Εἶνε ἤδη γνωστὸν ἀπὸ πολλοῦ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, ὅτι ὁ Στάνλεϋ ἤγαγε τὸ στρατεύμα του εἰς Ἰαμβουίαν, σειρὰν τινα χωρίων παρὰ τῷ Ἀρουβίμῃ, τῷ παραποτάμῳ τοῦ Κόγγου. Ἐντεῦθεν ἤθελε νά προχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀλβέρτου Λίμνην, ὤρισε δὲ δι' ἀγγελιαφόρων τῷ Ἐμῖν Πασσᾷ ὡς μέρος συναντήσεως τὸ παρὰ τῇ νοτιᾷ ἀκρᾷ τῆς Λίμνης κείμενον Καβάλλι. Ὁ Τιππου-Τιβ, ὁ γνωστός ἀρχηγὸς των Ἀράβων εἶχεν ὑποσχεθῆ ἄρα ἀνδρᾶς διὰ τὴν πορείαν μέχρι τῆς Λίμνης τοῦ Ἀλβέρτου. Ἄλλὰ πρὶν ἢ οὔτοι ἐμφανισθῶσιν, ἐξεκίνησεν ὁ Στάνλεϋ μετ' ἀποφυλακὴν 389 ἀνδρῶν και 357 ὄπλων, ἐνὸς τηλεβόλου και ἐνὸς ἀναλυτοῦ πλοιαρίου, ὅπως φέρῃ τὴν ταχίστην βοήθειαν. Ὁ ταγματάρχης Barttelot ἐμελλε νά ἐπακολουθήσῃ μετ' τὴν ὀπλοφυλακὴν.

Τῇ 28. Ιουνίου 1887 ἐσταμάτησεν ἡ φάλαγγ εἰς τὰ ἐσχάτα των χωρίων τῆς Ἰαμβουίας.

«Ποῖος εἶνε ὁ δρόμος, ὀδηγέ;» ἠρώτησεν ὁ Στάνλεϋ τὸν ἡγουμένον τῆς πορείας «Κιραγγόσι», ὅστις ἐφόρει ἑλληνικὴν στολὴν και ἑλληνικὴν περικεφαλαίαν ὡς ὁ Ἀχιλλεύς.

«Αὐτὸς ἐδῶ, ὅστις ἀγεῖ πρὸς ἀνατολάς» ἀπήντησεν οὗτος.

«Πόσας ὥρας ἀπέχει τὸ πλησιέστατον χωρίον;»

«Μόνος ὁ Θεὸς τὸ ξέρει,» ἀπήντησεν ὁ ὀδηγός.

«Δὲν γνωρίζεις κανέν χωρίον ἢ ἀνοικτόν τι μέρος κατ' αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν;»

«Κανέν. Καὶ πόθεν νά τὸ γνωρίζω;»

Αὐτὰ ἦσαν ὅλα ὅσα ἤξευρεν ὁ ἐμπειρότατος των τῶπων ἐξ ὅλης τῆς φάλαγγος.

«Ἐμπρὸς λοιπόν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μαζί μας!»

Αἱ σάλπιγγες ἤχησαν και μετ' ὀλίγον εισέδυσεν ἡ φάλαγγ εἰς τὸ πυκνὸν δάσος, τῇ 28. Ιουνίου.

Ἀπὸ τῆς 28. Ιουνίου μέχρι τῆς 5. Δεκεμβρίου, ἦτοι ἐπὶ 160 ὅλας ἡμέρας, ἐβάδιζεν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ δι' ἀπεράντου, σκοτεινοῦ και πυκνοτάτου δάσους, χωρὶς νά ἴδῃ οὐδὲ τεμάχιον ἀνοικτῆς ὑπαίθρου χώρας. «Μία ἀφρικανικὴ ὁδὸς» γράφει ὁ Στάνλεϋ «εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον στενὴ ἀτραπὸς, ητις πατουμένη κατὰ τὴν ξηρὰν ὄραν τοῦ ἔτους καθίσταται λειοτάτη και σκληροτάτη ὡς ἡ δι' ἀσφάλτου ἐστρωμένη ὁδός. Ἐπειδὴ οἱ ἰθαγενεῖς πορεύονται συνήθως ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε ἕκαστος ἀκολουθεῖ τὰ βήματα τοῦ προπορευομένου, ἡ ἀτραπὸς ἔχει πλάτος μόλις 30 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ὅταν ἡ ἀτραπὸς ἦναι παλαιά, ὁμοιάζει πρὸς στενὸν ὀφιοειδὲς αὐλάκιον. Εὐθεῖα τις ὁδὸς θά ἦτο κατὰ τὸ τρίτον περίπου βραχυτέρα τῆς ἀτραπῶ, δι' ἧς συνήθως πορεύονται οἱ ἰθαγενεῖς. Τοιοῦτον εὐδὴν δρόμον ἠλπίζομεν ὅτι θά εὑρωμεν ὅτε ἐξεκινήσαμεν ἐκ τοῦ ὄχυρου παρὰ τῇ Ἰαμβουίᾳ στρατοπέδου, διότι κατὰ τέσσαρας προηγουμένας ἐκστρατείας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς ἐσχόμεν πάντοτε τὸ εὐτύχημα νά παρακολουθήσωμεν τοιαύτην ἀτραπὸν ἐπὶ ἑκατοντάδας μιλίων. Ἐπορεύθημεν λοιπόν, κατ' ἀλλεπαλλήλους λόχους, ἀκολουθοῦντες ἕκαστος τὰ βήματα τοῦ προπορευομένου. Ἐκαστος λόχος εἶχε τὰς σημαίας του, τὸν σαλπικτὴν του και τὸν τυμπανοκρούστην του και ὤρι-

σμένον ἀριθμὸν περισσευόντων, ἐνῶ 50 ἐκλεκτοὶ ἄνδρες προηγούντο ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ, ἔχοντες δρέπανα και πελέκεις, ὅπως κόπῳσι τὰ νεώτερα δένδρα, ἀποσπῶσιν ἀπὸ των κορμῶν των δένδρων λωρίδας φλοιοῦ μίαν παλάμην πλατείας,*) ἀπομακρύνωσι πάντας τοὺς κλάδους τοὺς διακωλύοντας τὴν ἐλευθέραν διάβασιν εἰς ἑκατοντάδας φορτωμένους φορεῖς, ἀποκόπῳσι δένδρα χρησιμεύοντα διὰ τὴν διάβασιν ποταμῶν και μετὰ τὸ πέρας τῆς ἡμερησίας πορείας οἰκοδομῳσι τὰς σκηνάς (καλύβας) τοῦ στρατοπέδου. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ὤφειλε νά ἀναζητῆ τὴν ἀτραπὸν, ὅσῳκις δὲ δὲν εὐρίσκετο τοιαύτη, ὤφειλε νά ἐκλέγῃ τὰ λεπτότατα μέρη των συνδενδριῶν και νά διανοίγῃ ὅσον τάχιστα τὸν δρόμον εἰς τοὺς ἐπακολουθοῦντας, διότι εἶνε ἐκτάκτως ἐπιμοχθον εἰς τοὺς φέροντας βαρέα φορτία ἐπὶ τῆς κεφαλῆς νά σταματῶσιν ἐν τῇ φλογερᾷ ἐκείνῃ ἀτμοσφαιρᾷ. Ἄν αἱ συνδενδρία και αἱ λόχμαι εἶναι πανταχοῦ πυκναί, ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἀρχίζει ἀμέσως νά κατακόπῃ πᾶν τὸ προστυχόν, ὅσον δῆποτε ἀδιαπέραστον και ἂν εἶνε τὸ μέρος τοῦ δάσους, διὰ νά διανοίξῃ τάχιστα τὸν δρόμον, ἄλλως ἐγείρεται ἀπαισιος γογγυσμὸς μετὰ τῶν ἀνυπομονούντων φορέων.»

Ἄλλ' ἡ ὀνομασία «δάσος» δὲν ἀρκεῖ κατ' ὄλου εἰς ἡμᾶς, ὅπως ἐνοήσωμεν τὰς δυσχερείας και τοὺς μόχθους τῆς πορείας. Ἡ Ἀφρικὴ ἔχει διάφορα δάση κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πυκνά· ἀλλὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ παρὰ τῷ Ἀρουβίμῃ και τῷ Ἄνω Κόγγῳ δάσους ἴνα λάβωσιν ἰδέαν τινὰ οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, παραδέτομεν ἐν ταῦθα ἐν πιστῇ μεταφράσει ἀποσπάσματα τινὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Στάνλεϋ γενομένης περιγραφῆς αὐτοῦ.

*) Σημεῖον πρὸς ὀδηγίαν των ἀκολουθοῦντων.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΕΑΡΙΝΑ ΚΥΜΑΤΑ.

Μυθιστόρημα ὑπὸ ἸΒΑΝ ΤΟΥΡΓΕΝΙΕΦ.

(Συνέχεια.)

Ἡ συζητήσις ἐγείνε πολλὰκις θορυβώδης μετὰ τῶν δύο μαρτύρων, διήκησε δὲ περισσότερο τῆς μίας ὥρας. Ἐπὶ τέλους ὁμως συνερῶνησαν περὶ των ἀκολουθῶν ὄρων: Ὁ Βαράνος φὸν Δένχωφ και ὁ κύριος Σανὶν ὤφειλον τὴν ἐπομένην ἡμέραν, κατὰ τὰς δέκα πρὸ μεσημβρίας, νά μονομαχήσωσι μετ' ἀποτόλια εἰς μικρὸν τις δάσος παρὰ τῷ Hanau και δι' ἐξ ἀποστάσεως εἰκοσι βημάτων. Ἐκαστος δὲ εἶχε τὸ δικαίωμα νά πυροβολήσῃ δις, ἀρα ὡς ἤθελε δοθῆ ἠφιέρων τι σημεῖον ὑπὸ των μαρτύρων. Ὁφείλον δὲ νά κάμωσι χρῆσιν συνήθων πιστολίων.

Ὁ κύριος φὸν Ἕιχτερ ἀπήλθεν. Ὁ δὲ Πανταλεόνε θριαμβεῶν ἠνοιξε τὴν θύραν τοῦ παρακειμένου κοιτῶνος και ἀνεκοίνωσε τῷ Σανὶν τὰ ἀποτελέσματα τῆς συζητήσεως, μετ' ὃ ἀνεφώνησε:

«Bravo Russo, bravo giovanotto! θά νικήσῃς.»

Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐπορεύοντο ἀμφοτέρω εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον τῆς κυρίας Ροσέλλη. Ὁ Σανὶν ἀπῆτησε παρὰ τοῦ Πανταλεόνε τὴν ἀπόχρυσιν, νά φυλάξῃ μυστικῶν τὴν περὶ τῆς μονομαχίας ὑπόθεσιν. Ἡ μὴν δὲ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ γέρον συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἔψωσε τοὺς δακτύλους, και ἀνοιγοκλείων τοὺς ὀφθαλμούς του ἐψιθύρισε: «segretezza, segretezza!» («ἐχεμύθεια!») Ὁ γέρον ἐφαινετο ἀνανεῶσας, ἐκνεῖτο ἐλαφρότερον και ζωηρότερον τοῦ συνήθους. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκτακτα, εἰ και δυσάρεστα συμβῆναι μετέφερον αὐτὸν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτε και αὐτὸς ἐλάμβανεν ἀκόμη και εἶδιε προκλήσεις εἰς μονομαχίαν — ἐννοεῖται ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὡς γνωστὸν, οἱ βαρῆτοι εἶναι φοβεροὶ παλληκαράδες ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

19.

Ὁ Αἰμίλιος ἔδραμε πρὸς συνάντησιν τοῦ Σανὶν — τὸν ὁποῖον περιέμενε περισσότερο ἀπὸ μίαν ὄραν παραμονεῶν — και ἐψιθύρισε αὐτῷ ταχέως εἰς τὸ οὖς, ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν ἤξευρε τίποτε περὶ των χθεσινῶν συμβάντων και ἐπομένως δὲν ἀρκεῖ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς νά γείνη κανεὶς ὑκαινιγμὸς, προσέθηκε δὲ ὅτι ἐπέμφθη πάλιν εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ κυρίου Κλόβερ, αὐτὸς ὁμως δὲν θέλει νά ὑπάγῃ ἐκεῖ ἀλλὰ θά κρυφθῇ εἰς κανέν μέρος. Ἀφοῦ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Σανὶν πάντα ταῦτα ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων, ἐρήφθη αἰφνης εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸν ἐφιλήσεν ὅλος τεταραγμένος και ἐξῆλθε δρομαίως εἰς τὴν ὁδόν.

Ὅτε ὁ Σανὶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἡ Τζέμμα, και ἤθελε νά τῷ εἴπῃ κάτι τι ἀλλὰ δὲν ἤδύνατο. Τὰ χεῖλη τῆς ἔτρεπον ὀλίγον τι και οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐστρέφοντο ἀνήσυχον τῆδε κακείσε. Ὁ Σανὶν ἐσπευσε νά τὴν καθησυχάσῃ μετ' τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὅλη ἡ ὑπόθεσις ἐξωραίσθη . . . . . ὅτι ἔδεικθη ὡς — παιδικὴ ἀνοησία.

«Ἦτο κανεὶς σήμερα γστὸ δωμάτιόν σας;» ἠρώτησεν ἡ Τζέμμα. «Ναί, ἦτο κέποιος . . . ἀλλὰ ἐξηγήθημεν . . . και ἤλθομεν εἰς λίαν εὐάρεστα ἀποτελέσματα.»

Ἡ Τζέμμα ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὴν ἐπάρεξιν τοῦ μαγαζεῖου. «Δὲν μοῦ πιστεύει» εἶπε κατ' εαυτὸν ὁ Σανὶν . . . Ἐν τούτοις εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακειμένον δωμάτιον, ὅπου εὔρε τὴν κυρίαν Ἐλεονώραν.

Η κυρία Έλεονώρα δεν έπαυσε πλέον εκ κεφαλαλγίας, εφρίσκειτο όμως εις μελαγχολικήν τής ψυχής διάθεσιν. Καί προσεμαείδισε μὲν τῷ Σανίν, ἀλλὰ τῷ ἀνάγγειλε συγχρόνως ὅτι σήμερον δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὸν διασκεδάσῃ. Ὁ Σανίν ἐκάθισε πλησίον τῆς καὶ παρετήρησεν ὅτι τὰ βλέφαρά τῆς ἦσαν ἐρυθρὰ καὶ ἐξηλασμένα.

«Τί ἔχετε, κυρία Έλεονώρα; Μήπως ἐκλαύσατε;»
«Σὺ! Μὴ το λέγετε τόσον δυνατά,» εἶπεν ἡ κυρία Ροσέλλη καὶ ὑπέδειξε διὰ νεύματος τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὅποιον εφρίσκειτο ἡ θυγάτηρ τῆς.

«Ἀλλὰ διὰ τί ἐκλαύσατε;»
«Ἄχ! κύριε Σανίν, καὶ ἐγὼ δὲν εἰδέω διατί!»
«Μήπως σὰς ἐλόπησε κανεὶς;»
«Ἄ, ὄχι . . . ἔτσι, ἔξαφνα μού ἤλθε μεγάλη μελαγχολία. Ἐοκέφθηκα τὸν Giovanni Battista . . . τὴν νεότητά μου . . . Πόσον γρήγορα ἐπέρασαν ὅλα! Γηράσκω, φιλάτε κύριε, καὶ δὲν εἰμπορῶ νὰ ἔξουκιωθῶ μὲ αὐτὴν τὴν σκέψιν. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶμαι ἀκόμη ἢ αὐτὴ ὅπως πρότερον . . . Ἀλλὰ τὸ γῆρας . . . ἤλθε . . . εἶνε παρόν!»

Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς κυρίας Έλεονώρας ἀνέβλυσαν δάκρυα.
«Βλέπω, ὅτι μὲ παρατηρεῖτε ἐκκληκτος . . . Ἀλλὰ καὶ σεῖς θὰ ἐλθῆτε ἢ ὅρα ποῦ θὰ γηράσετε, φίλε μου, καὶ τότε θὰ αἰσθανθῆτε πόσον εἶνε παρόν!»

Ὁ Σανίν προσεπάθει νὰ τὴν παρηγορήσῃ, ὀμιλῶν αὐτῇ περὶ τῶν τέκνων τῆς καὶ λέγων ὅτι ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτὴ ἢ ἴδια ἀναζή καὶ ἀνανεούται, προσεπάθει δὲ μάλιστα νὰ τρέψῃ τὴν ὀμιλίαν ἐπὶ τὸ ἀσπαιότερον λέγων ὅτι ἡ κυρία Έλεονώρα ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούῃ κομπλιμέντα . . . Ἀλλ' αὐτὴ μετὰ σοβαρότητος παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ παύσῃ τοὺς χαιρετισμούς, καὶ κατὰ πρόθεσιν φορᾶν ὁ Σανίν ἐνόησε καὶ ἐπέσθη, ὅτι μία τοιαύτη θλίψις, ἢ θλίψις διὰ τὰ προσεγγίζοντα γηρατεῖα, δὲν διασκεδάζεται: πρέπει τις νὰ περιμένῃ, μέχρις ὅτου ἡ λύπη κατευνασθῇ ἄρ' εὐαιεῖς.

Ὁ Σανίν πρότεινεν αὐτῇ νὰ παῖξαι τρισέττε — καὶ τῷ ὄντι εὐτυχιστέρα ἰδέα δὲν ἤδύνατο νὰ τῷ ἐπέλθῃ. Ἡ κυρία Έλεονώρα ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν πρότασιν τοῦ καὶ κατὰ τὸ παιγνίδιον ἐληφομόνησε τὴν θλίψιν τῆς καὶ ἐγένετο εὐθυμότερα.

Ἐπαῖξον μέχρι τοῦ γεύματος, εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ γεῦμα ἐξηκολούθησαν τὸ παιγνίδιον. Ὁ Πανταλεόνε ἐλαβεν ὡσαύτως μέρος εἰς τὸ παιγνίδιον, οὐδέποτε δὲ ἡ ἀκατάστατος κόμη τοῦ εἶχε καλύψῃ τόσον πολὺ τὸ μέτωπόν του, καὶ οὐδέποτε ὁ πάγων τοῦ εἶχε κρυφθῆ τόσον ἐντελῶς ὑπὸ τὸ μαντίλιον τοῦ λαμποῦ τοῦ ὄσον σήμερον.

Ὅλοι τοῦ αἰ κινήσεις ἀπέπνεον τοσοῦτον συγκεντρωμένην σπουδαιότητα, ὥστε βλέπων αὐς αὐτὸν ἀκουσίως θὰ ἤρωτα μετ' ἀπορίας: τί μουσικὸν ἄραγε νὰ εἶνε αὐτό, τὸ ὅποιον ὁ ἄνθρωπος οὗτος φυλάττει μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καὶ ἀποφασιστικότητος!

«Ἀλλὰ — segretezza! segretezza!»
Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν προσεπάθει ἐκ παντὸς τρόπου, νὰ δεικνύῃ πρὸς τὸν Σανίν τὸν βαθύτατον σεβασμὸν τοῦ. Εἰς τὸ τραπέζι: διατρεῖται αὐτὸν πάντοτε πρὸ τῶν κυριῶν καὶ μάλιστα μὲ ἀποφασιστικὴν καὶ θριαμβεύουσαν ὄψιν. Κατὰ τὸ χαρτοπαίγιον τὸν ἄφινε πάντοτε νὰ ψουρίζῃ καὶ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ τὸν κερδίσῃ, ἐπὶ τέλους δὲ, χωρὶς νὰ λάβῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν, ἐδήλωσεν ὅτι οἱ Ρώσοι εἶνε ὁ γενναϊώτατος, ἀνδρείωτατος καὶ ἀποφασιστικώτατος λαὸς τῆς οἰκουμένης.

«Ἄχ! γέρω-θεατρίνι!» εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Σανίν.
Ἄν ὁ Σανίν ἐδαύμασε διὰ τὴν ἀπροσδόκητον διάθεσιν τῆς κυρίας Ροσέλλη, ἥδη ἦτο αὐτόχρονα ἐκκληκτος ἐπὶ τῇ ἀσυνήθει συμπεριφορῇ τῆς Τζέμμας. Ὅχι ὅτι ἡ Τζέμμα τὸν ἀπέφευγεν — ἀπ' ἐναντίας: ἐκάθητο μάλιστα πάντοτε πλησίον τοῦ, ἠκούστο μετὰ προσοχῆς πᾶν ὅτι εἶλεγε καὶ τὸν ἐκόνταζε· ἀλλὰ ἐπιμόνως ἀπέφευγε νὰ συνάψῃ οἷαν ὄπισθε συνδιάλεξιν μετ' αὐτοῦ. Ὅσακις ὁ Σανίν ἤρχιζε νὰ ὀμιλῇ πρὸς αὐτήν, ἡ Τζέμμα ἐσηκάνετο ἀμέσως ἐν σιωπῇ καὶ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ δωματίου ἐπὶ τινὰς στιγμᾶς, ἔπειτα δὲ ἐπανήρχετο καὶ ἐκάθητο εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ δωματίου, ἐνθα ἔμενεν ἀκίνητος, ὡσεὶ βεβηθισμένη εἰς σοβαροῦς διανοητικούς καὶ ἀμφιβολίας. Καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Έλεονώρα παρετήρησεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀσυνήθει κατὴν συμπεριφορὰν τῆς καὶ τὴν ἠρώτησε δύο φορές: τί ἔχεις;
«Τίποτε!» ἀπεκρίθη ἡ Τζέμμα «ξέφυρες, ὅτι μερικὲς φορές εἶμαι ἔτσι.»

«Ναί, ἀλήθεια!» ἀπήντησεν ἡ μήτηρ.
Τοιοῦτοτρόπως παρήλθε καὶ αὐτὴ ἡ ἡμέρα — οὐτε ταχέως οὐτε βραδέως, οὐτε ἐν φαιδρότητι οὐτε ἐν δυσθυμίᾳ. Ἄν ἡ Τζέμμα ἦτο διάφορος ἐν τῇ συμπεριφορῇ τῆς — Κύριος οἶδε, ἂν ὁ Σανίν θὰ

ἀνδίστατο εἰς τὸν πειρασμόν, νὰ προσλάβῃ ὀλίγον τι σπουδαίαν ὄψιν. Ἴσως θὰ παρεδίδοτο ἀκριβῶς εἰς θλιβερά συναισθήματα δι' ἓνα χωρισμόν, ὅστις ἴσως ἐμελλε νὰ εἶνε αἰώνιος . . . Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔσχεν εὐκαίριαν νὰ ὀμιλήσῃ μετ' ἡν Τζέμμα, ἠρέσθη ἐξ ἀνάγκης, περὶ τὸ ἐσπέρας, πρὸ τοῦ καφέ, νὰ καθίσῃ παρὰ τὸ κλειδοκύβηλον ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας καὶ νὰ κρούσῃ τὰς βαδύτητας ἐλάσσονας συμφωνίας.

Ὁ Αἰμίλιος ἤλθεν ἄργα εἰς τὸ σίτι καὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐρώτησιν περὶ τοῦ κυρίου Κλόβερ, ἀπεσώθη πολὺ ἔνωρις εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου. Τώρα ἦτο ἡ σειρά τοῦ Σανίν νὰ ἀποχαρτεῖσθαι.

Ἐνθ' ἀπεχαρτέιζε τὴν Τζέμμα, ἐνθυμήθη ἀκουσίως τὸν ἀποχαρτεῖσθαι τοῦ Λένσκι ἀπὸ τῆς Ὀλγας.*) Ἐσφιγξε δυνατὰ τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος καὶ προσεπάθει νὰ τὴν ἀνετίσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς — ἀλλ' ἡ Τζέμμα ἔστρεψε πλαγίως τὸ πρόσωπον καὶ ἀπετάβησε τὴν χεῖρά τῆς.

20.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο ἤδη ἐντελῶς ἐσπαρμένος μὲ ἀστρα, ὅτε ὁ Σανίν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν. Καὶ ὅποια ποικιλία μεταξὺ τῶν ἀστέρων τοῦτων: μεγάλοι, μικροί, κίτρινοι, ἐρυθροί, κυανοί, λευκοί! Πάντας δὲ ἐπεγγροβόλουν καὶ ἐλαμποκόπουν καὶ ἀνεμίγνον τὰς ἀκτίνας τῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἡ σελήνη δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῆς ἠδύνατο τις νὰ διακρίνῃ σαφῶς καὶ ἐκρινῶς πᾶν ἀντικείμενον ἐν τῇ διαφανεί τούτῳ οὐρανοῦ.

Ὁ Σανίν ἐπήγεν ἕως τὸ ἄκρον τοῦ δρόμου . . . Δὲν εἶχε καθόλου ὄρεξιν νὰ κλεισθῇ εἰς τὸ δωμάτιόν του· ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ περιπατήσῃ ὀλίγον εἰς τὸν καθαρόν καὶ διαυγῆ ἀέρα. Ἐπέστρεψε λοιπὸν ὀπίσω καὶ μόλις εἶχε πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἦτο τὸ ζαχαροπλαστεῖον τοῦ Ροσέλλη, ὅτε ἀφῆκε ἠγεώχθῃ ἐν ἐκ τῶν παραθύρων, τὰ ὅποια ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Ἐν τῷ σκεφῶ πλαισίῳ τοῦ παραθύρου — τὸ δωμάτιον ἦτο φωτισμένον — ἐπεφάνη γυναικεία μορφή καὶ ὁ Σανίν ἤκουσε τὸ θορόν του προφερόμενον:

«Κύριε Δημήτρι!»
Ἐσπευσεν ἀμέσως πρὸς τὸ παράθυρον . . . Ἦτο ἡ Τζέμμα.
«Κύριε Δημήτρι!» ἤρχισεν ἡ Τζέμμα ψιθυρίζουσα. «Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐσπεύτομην καὶ ἐπεθύμουν νὰ σὰς δώσω κάτι τι . . . Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα. Τώρα δὲ ὅπου σὰς ἐπανεῖδα τόσον ἀπροσδοκίως, ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦτο ἐξ ἀπαντος πεπρωμένον . . .»
Ἡ Τζέμμα διεκόπη ἀκουσίως τὴν ὀμιλίαν τῆς καὶ δὲν ἤδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ: Τὴν στιγμὴν ταύτην συνέβη τι ἐκτακτὸν καὶ ἀσυνήθες.

Ἐν μέσῳ τῆς βαθείας σιγῆς, ὑπὸ τὸν διαυγῆ καὶ ἐντελῶς ἀνεφελον ὄφρανον, ἠγέρθη ἀφῆνης τοσοῦτον σφοδρὸς ἀνεμος, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἐφάνη ὡς νὰ ἔτρεμεν ὑπὸ τοῖς πόδας αὐτῶν· τὸ λεπτὸν φῶς τῶν ἀστέρων ἐκινήθη παλμικῶς καὶ ἐλαμποκόπησε καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐφάνη ὡς δίνη περιστρεφομένη. Οὐχὶ ψυχρὸς, ἀλλὰ θερμὸς καὶ σχεδὸν καυστικός ἀνεμος ἔπνευσε μετ' ἀσυνήθους ὀρμῆς ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ὑπεράνω τῶν στεγῶν, συνεδραύθη πρὸς τοὺς τοίχους, ἐσάρωσε τὰς ὁδοὺς, ἀφῆρπασε τὸν πῖλον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σανίν ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ καὶ συνετάραξε τοὺς μέλανας βοστρυχοὺς τῆς Τζέμμας. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Σανίν εφρίσκειτο εἰς τὸ αὐτὸ ὄψος μὲ τὸ κατὰφλιον τοῦ παραθύρου. Ἀκουσίας ἐκράτηθῃ ὁ Σανίν στερεὰ ἀπὸ τὸ ἔρεισμα τοῦ παραθύρου, καὶ ἡ Τζέμμα ἐκράτησεν αὐτὸν μὲ ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ ἐπίσσε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς. Αὐτὸς ὁ δρόμος καὶ ὁ πάταγος διήρκεσε σχεδὸν ἐπὶ ἐν λεπτόν τῆς ὥρας . . . Ὡς σμῆνος ἐξασίων ὄρνων ἐπέραςε καὶ ἀπέπει ὁ ἀφῆνης ἐκείνος ἀνεμοστρόβιλος . . . Εἰς τὰ περίξ ἐκράτησε πάλιν βαθεῖα σιγή.

Ὁ Σανίν ἤψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ κλίνον τοσοῦτο θαυμασίον, ὑπὸ τοῦ ἀφῆνης φόβου τεταραγμένον πρόσωπον, καὶ ζεύγους μεγάλων ἐξασίων ὀφθαλμῶν — τοσοῦτο θαυμασίαν καλλονὴν, ὥστε ἡ καρδία τοῦ σχεδὸν ἔπαυσε νὰ πάλλῃ: Ἐπίσσε ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ τὸν μαλακὸν βόστρυχον, ὅστις εἶχε πῆσι εἰς τὰ στήθη του, καὶ μόλις ἠδυνήθη ἐν ψιθυρίᾳ:
«Ὁ Τζέμμα!»

«Τί ἦτον αὐτό; ἀστροπελέκι;» ἠρώτησεν ἡ Τζέμμα ἀνοίγουσα

*) Ἐκ τοῦ «Εὐγενίου Ὀνεγίν» τοῦ Πούσκιν.

εφῆως τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀποσύρουσα ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ Σανίν τοὺς γεγομνωμένους βραχιονίους τῆς.

«Τζέμμα!» ἐψιθύρισεν αὐτὴς ὁ Σανίν.
Ἡ Τζέμμα συνεταράχθη, ἔστρεψε τὰ βλέμματα ὀπίσω εἰς τὸ δωμάτιον, ἐξήγαγε ταχέως ἐκ τῆς ζώνης τῆς ἐν μαρμαρμένον ῥόδον καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σανίν.

«Αὐτὸ τὸ ῥόδον ἤθελα νὰ σοῦ δώσω . . .»
Ὁ Σανίν ἀνεγνώρισεν τὸ ῥόδον — ἦτο τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ εἶχεν ἀρπάξῃ τῇ προτεραίᾳ ἐκ τοῦ πινακίου τοῦ ἀξιοματικοῦ . . .

Ἀλλ' ἤδη εἶχε κλεισθῇ πάλιν τὸ παράθυρον καὶ εἰς μάτην ἐξήτουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Σανίν νὰ διακρίνωσιν ὀπισθεν τῶν σκοτεινῶν ὕλων τοῦ παραθύρου τὴν λευκὴν μορφήν.

Ὁ Σανίν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ζενοδοχεῖόν του ἄνευ πῖλου. Ὅτε κἂν εἶχε παρατηρήσῃ, ὅτι ὁ ἀνεμος ἀφῆρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του.

21.

Μόλις τὰ χαράγματα εἰσπύρεσε ν' ἀποκοιμηθῇ. Καὶ δὲν εἶνε θαυμαστόν! Ὑπὸ τὴν σιγμαιίαν ὀρμὴν τοῦ θερνοῦ ἐκείνου ἀνεμοστροβίλου, ὅστις τοσοῦτον ἀφῆνης ἐπνευσεν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των, συνεθεσθῆθη ἀφῆνης ὁ Σανίν ὅτι σχεδὸν . . . ὅτι τὴν ἠγάπα! Ὁ ἔρος οὗτος κατέλαβεν αὐτὸν ἀφῆνης, ὅπως ὁ ἀνεμοστρόβιλος! Καὶ ἔπειτα αὐτὴ ἡ ἀνόητος μονομαχία! Σκέψεις θλιβεραὶ, πλήρεις ἀμυδρῶν προαισθημάτων κατεκυρίευσαν τὸ πνεῦμά του. Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ἐφρονέσθε . . . Τί ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τοῦ ἐρωτὸς του πρὸς τὴν νεάνιδα ταύτην, τὴν μνηστῆρ ἐνὸς ἀλλοῦ; Ἀκόμη καὶ ἂν ὁ «ἄλλος» οὗτος δὲν τῷ ἦτο ἐκκινδυνος, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ Τζέμμα ἠδύνατο νὰ τὸν ἀναγασθῇ, ἢ καὶ τὸν ἠγάπα ἴσως ἦδη . . . Εἰς τί ἐμελλον ὅλ' αὐτὰ νὰ κατανηθῶσαι; Ἀλλὰ τί περᾶσαι; Μίαν τοιαύτην καλλονὴν . . .

Ὁ Σανίν ἤρχισε νὰ περιπατῇ ἐν τῷ δωματίῳ του ἀπὸ τοῦ ἐνὸς τοίχου εἰς τὸν ἀντίπεραν, εἰτα δὲ μετὰ τινὰς στιγμῆς ἐκάθησε παρὰ τὸ τραπέζιον, ἐλαβεν ἐν φύλλον χάρτου, ἐγραψεν ὀλίγας γραμμὰς καὶ ἀμέσως πάλιν τὰς διέγραψε . . . Ἀνελογίζετο πάλιν τὴν θαυμασίως περικαλλῆ μορφήν τῆς Τζέμμας, ὅπῃ τὸ φῶς τῶν ἀστέρων διαφανομένην, ὅπως περιπνεομένην ὑπὸ τῆς θερμῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου καὶ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ παραθύρου κλίνουσαν πρὸς αὐτόν· ἀνελογίζετο πάλιν τοὺς μαρμαρῶνους βραχιονίους τῆς, ὅτινας ὁμοίωσεν πρὸς τοὺς τῶν ὀλυμπίων θεῶν: ἠσθάνετο ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ τὴν θερμὴν καὶ ζωογόνον αὐτῶν πίεσιν . . . Ἐπειτα ἐλαβε τὸ ῥόδον, τὸ ὅποιον ἐκεῖνη εἶχε βίψῃ εἰς τὰς χεῖράς του — καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐκ τῶν μαρμαρινῶν ἦδη φύλλων τοῦ ἐξεπέμπετο εὐωδία, λεπτοτέρα καὶ ἄραιότερα ἢ ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων ῥόδων . . .

Καὶ μετ' ὅλα ταῦτα ἐμελλον ἴσως ἤδη νὰ φωνεθῇ ἢ νὰ γείνῃ ἀνάτηρος!

- 1. Ο ΠΡΙΓΚΗΝ ΑΔΟΛΦΟΣ ΤΟΥ ΣΑΟΥΜΒΟΥΡΓ-ΛΙΠΠΕ ΚΑΙ Η ΜΝΗΣΤΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΗΣΣΑ ΒΙΚΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΣΣΙΑΣ, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελ. 113).
- 2. ΓΟΥΙΕΛΜΟΣ ΣΑΙΞΠΗΡΟΣ, μετὰ σχετικῶ ἀρθροῦ (ἐν σελ. 115).
- 3. Ο ΣΤΑΝΔΕΥ ΚΑΙ ΟΙ ΑΞΙΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΥ (ἐν σελ. 116).

Ὁ Σανίν δὲν κατεκλίθη ἐν τῇ κλίνῃ του ἀλλ' ἐρρίφθη, ἐντελῶς ἐνδοθυμένος ὅπως ἦτο, ἐπὶ τοῦ ἀνακλίνετου καὶ ἀπεκοιμηθῇ.

* * *

Ἡσθάνθη κρουσθέντας τοὺς ὤμους του ὑπὸ τινος . . . Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδεν ἐνώπιόν του ἰστάμενον τὸν Πανταλεόνε.

«Κοιμάται ὅπως ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς ἐν Βαυβλωνί μάχης!» ἐφώνασεν ὁ γέρον.

«Τί ὅρα εἶνε;» ἠρώτησεν ὁ Σανίν.

«Ἐπὶ παρὰ τέταρτο. Ἐχομε δύο ὄραις δρόμο μὲ τὴν ἄμαζα ἕως τὸ Hanau καὶ πρέπει νὰ εἰσέλθῃμε πρῶτον ἐκεῖ. Οἱ Ρώσοι ἔρχονται πάντοτε πρῶτον κατὰ τῶν ἐχθρῶν των! Ἐμισθῶσα τὴν καλλιέραν ἄμαζαν ἀπὸ ὅλων ὅσα εἰσκόκοντα ἔς τὴν Φραγκφούρτη!»

Ὁ Σανίν ἤρχισε νὰ πλύνεται.
«Καὶ ποῦ εἶναι τὰ πιστόλια;»

«Τὰ πιστόλια θὰ τὰ φέρῃ μαζί του ὁ ferroflucto Tedesco (ὁ καταραμένος Γερμανός). Ἐπ' ἴσης θὰ φέρῃ καὶ τὸν ἱατρόν.»

Ὁ Πανταλεόνε εἶχεν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν προτεραίαν ἡμέραν, λιαν θαυραλέαν ὄψιν. Ἀλλ' ὅτε ἐπέβη τῆς ἄμαξης μετὰ τοῦ Σανίν, ὅτε ἐκρότησεν ἡ μαστίχ τοῦ ἀμαξηλάτου καὶ οἱ ἵπποι ἐξεκίνησαν κατὰπῶντες — τότε συνετελέσθη ἀφῆνης τῆς μεταβολῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πρῆτον αἰδοῦ καὶ φίλου τῶν λευκῶν Ὀδοσφρων τῆς Παδοσίας. Ὁ γέρον κατελήφθη ὑπὸ ἀφῆνης ταραχῆς, ὑπὸ ἀορίστων φόβων. Ἐραίνετο, ὡς ἂν εἰ ἐτοιμώροσπῳν τι τείχος κατέπεσε καὶ συνετριβῇ ἐν τῇ ψυχῇ του.

«Θεὸ μου, εἰ πάμε νὰ κἀρομε! Santissima Madonna!» ἀνέκραξεν ἐξ ἀφῆνης μὲ ἔφος κλαυθμοῦζον καὶ ἔπιασε τὰ μαλλιά του. «Τί κάνω ἐγὼ ὁ ἀνόητος, ἐγὼ ὁ φρενοβλαβής;! frenetico!»

Ὁ Σανίν κατ' ἀρχὰς παρετήρησεν αὐτὸν ἐκκληκτος εἰτα δὲ ἐξερράγη εἰς βροντώδη γέλωτα, ἔθηκεν ἐλαφρῶς τὸν βραχιονα ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ γέροντος καὶ ὑπέμνησεν αὐτῷ τὴν παροιμίαν: «Τώρα ποῦ μῆπες ἔς τὸ χορὸ, πρέπει νὰ χορεύης.»

«Ναί, ναί,» ἀπήντησεν ὁ Πανταλεόνε ὑπὸ τὸν χορεύομε μαζί, αὐτὸν τὸν χορὸ — ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶμαι τρελός, γιὰ τὸ φρενοκομεῖο! Μάλιστα, κύριε, γιὰ τὸ φρενοκομεῖο! Τί ὄραία καὶ ἡσυχὰ ὅπου ἡμασε . . . καὶ ἔξαφνα: τὰ-τὰ, τρα-τα-τά!»

Ἀπαράλλακτα ὅπως ἔς τὴ μουσικὴ τοῦ δεατέρου δταν ἀρχίσουν ὅλα τὰ ὄργανα μαζί νὰ φωνάζουν» εἶπεν ὁ Σανίν μὲ μειδίαμα βεβιασμένον. «Ἀλλὰ σεῖς δὲν παῖτε καθόλου.»

«Τὸ ζεῖρω ὅτι δὲν παῖω ἐγὼ. Αὐτὸ δὰ μοῦ ἔλειπε τώρα, νὰ εἶμαι καὶ ὁ αἰσιος ἐγὼ . . . Ἀλλὰ μόλα ταῦτα . . . εἶνε ὅλος διόλου παράνομος πράξις. Diavolo! Diavolo!» ἐπανελάμβανεν ὁ Πανταλεόνε καὶ ἔσειε τὴν βοστρυχίωδη κόμην του καὶ ἀνεστέναξεν.

Ἀλλ' ἡ ἄμαζα ἔτρεχε ὀλόνεν μακρότερα, ὀλόνεν μακρότερα. (Ἐπειτα συνέχεια.)

- 4. ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΙ ΚΑΤΑΦΩΡΟΣΙ ΤΟΥΣ ΠΥΓΜΑΙΟΥΣ ΚΛΕΙΠΟΝΤΑΣ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΦΟΔΙΩΝ (ἐν σελ. 117). Ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Στάνλεϋ.
- 5. ΕΝ ΤΩ ΔΑΣΕΙ ΕΝ ΟΡΑΙ ΝΥΚΤΟΣ ΘΥΕΛΛΑΩΔΟΥΣ (ἐν σελ. 117). Ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Στάνλεϋ.
- 6. ΕΡΜΙΟΝΗ. Κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Conrad Kiesel (ἐν σελ. 121).

Τὰ φαρμακερὰ βέλη. Ἐκ τῶν πολλῶν δῦλων καὶ λοιπῶν περιέργων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ὁ Στάνλεϋ ἀπεκόμισεν ἐκ τοῦ τελευταίου ταξιδίου του, ιδιαίτερας μνείας ἔχει εἶναι τὰ φαρμακερὰ βέλη τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται αἱ διάφοροι φυλαὶ τῶν ἀγρίων τῶν κατοικούντων ἐν τοῖς ὄρεσιν τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Τὰ ζύδινα ταῦτα βέλη, ἔχοντα μήκος 60 ἑκατοστομέτρων κατὰ μέσον ὄρον, εἶναι λεπτότατα καὶ ἐλαφρότατα· αἱ αἰχμαὶ αὐτῶν κληρονομοῦνται διὰ μακρὰς καὶ βραδείας θερμάνσεως ἐν τῇ θερμότητι ἀτμοσφαιρᾶς ἥτις ἐπικρατεῖ ὑπεράνω τῆς ἐν τῇ καλόβῃ ἐστίας. Τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ζύλου ἐντέμνεται, ἐν δὲ τῇ ἐντομῇ ἐναρμόζεται φύλλον, κανονίζον τὴν διὰ τοῦ ἀέρος πηξίν τοῦ βέλους. Αἱ κεφαλὰ τῶν βελῶν τούτων ἐμβαπτίζονται κατόπιν ἐντὸς ὀσμυρῶν τινῶν ἀρρώδους καὶ δυσόσμου δηλητηρίου, τὸ ὁποῖον προηγουμένως βράζεται μέχρις οὐ συμπακνωθῆ ἐν εἰδει σιροπίου καὶ ἀναμιγνύεται μετὰ λίπους. Ὅτω παρεσκευασμένα καὶ κεχριμένα μὲν κατάμακρον στρώμα δηλητηρίου, ὁμοίᾳ πρὸς τὴν νορβηγικὴν ὑγρόπισσαν, αἱ αἰχμαὶ τῶν βελῶν περιστοιχίζονται μὲν πρᾶσινα φύλλα καὶ εἶτα ἐντίθενται εἰς τὴν φαρτὴραν κατὰ ἑκατοντάδας περίπου. Οἱ ἀγριοὶ λαμβάνουσι ὅλας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις ἐν τῇ μεταχειρίσει τῶν δῦλων τούτων, τῶν ὁποίων τὸ δηλητήριον θανατῶνει ἐλέφαντας καὶ τὰ μέγιστα θηρία. Τὸ τόξον, ἔχον μήκος 90 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, εἶνε ἐκ βαθυχρόου καὶ σκληροτάτου ξύλου. Ἡ χορδὴ τοῦ τόξου συνίσταται ἐκ πλεκτῆς δέσμης βρούλων, καὶ εἶνε λιαν ἐπιμελῶς καὶ τεχνηέντως κατασκευασμένη. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Στάνλεϋ, τὰ βέλη ταῦτα ἐκτοξεύονται ἐκ μικρᾶς τινὸς ἀποστάσεως δίδονται νὰ διατρανηθῶσι διαμπερὲς τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου. Τῇ 13. αὐγούστου 1887, διευδυνόμενος πρὸς Ἀβισσβαν, ὁμάδα πέντε μεγάλων χωρίων παρὰ τὴν Ἀρουουίμη, εἶδεν ὁ Στάνλεϋ τοὺς ἑταίρους του κατὰ πρῶτην φοράν ὑποχωροῦντας καὶ πίπτοντας ὑπὸ χάλαζαν τοιοῦτων φαρμακερῶν βελῶν.

Ἡ δύναμις τῆς φαντασίας. Πόσον μεγάλην ἰσχὺν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος ἡ φαντασία, ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ ἕξης παραδόξου γεγονότος, ὅπερ ἐπιβεβαίωσεν ἡ γερμανικὴ «Ἱατρικὴ ἐφημερίς». Ἱατρὸς τις προσεκλήθη ἐν ἄρα νυκτὸς πρὸς τινὰ πεντεκαταπεντηκονταετῆ ἀσθενῆ, ὅστις ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὸ ἀσφυξίας, διότι εἶχε καταπιεῖ, ὡς ἐπίστευε, τοὺς τεχνητοὺς ὀδόντας του. Ὁ ἀσθενὴς εὐρίσκειτο ἐν φοβερῇ ταραχῇ, τὸ πρόσωπόν του ἦτο πελιδνόν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔδειχον καὶ ἦσαν κατακόκκινοι, ὁ σφυγμὸς του ταχὺς, ἡ ἀναπνοὴ του δυσχερεστάτη, ὁ λαίμηξ του ἀριστερὰ ὀλίγον ἐξωγκωμένος. Ἐπειδὴ ἡ δόσαστος διηνεκῶς, εἰδομένου καὶ ἠπειλεῖ τὸν ἑσχατον κίνδυνον, ἡ δὲ διὰ τῆς βολίδος ἐξέτασις τοῦ οἰσφάγου ἔμεινε ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀπεφάσισεν ὁ ἱατρὸς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν οἰσφαγοτομίαν, ἣν καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπῆτει ἐπιμόνω. Ἀλλὰ πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν τοῦ ἱατροῦ οὐδὲν ἔξενον σῶμα εὐρέθη ἐν τῇ τομῇ τοῦ οἰσφάγου. Ὅτε ὁ ἀσθενὴς συνῆλθεν ἐκ τῆς διὰ χλωροφορμίου ναρκώσεως καὶ ἤκουσεν ὅτι οὐδὲν εὐρέθη ἐν τῷ οἰσφάγῳ, ἤρτισεν ἀμέσως νὰ αἰσθάνεται φοβερωτάτους πόνους ἐν τῷ στομάχῳ, οἵτινες ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καθίσταντο δεινότεροι. Τῇ πρωτῇ τῆς ὑστεραίας, πρὸς μεγίστην ἐκπληξίν πάντων, ἡ τεχνητὴ ὀδοντοστοιχία τοῦ ἀσθενοῦς εὐρέθη — ὑπὸ τὴν κλινῆν. Ὅτε εἶδεν ὁ γέρονν τους τεχνητοὺς ὀδόντας του καὶ ἐβεβαίωθη ὅτι δὲν τοὺς εἶχε καταπιεῖ, ἀμέσως ἔπαυσαν οἱ πόνοι τοῦ στομάχου, καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀνέρωσε ταχέως, ἀφοῦ ἡ πληγὴ τῆς ἐγχειρίσεως ἱεραδύθη ἐντὸς τριῶν ἡβδομάδων.

Ἡ μητρικὴ στοργή. Ὁ ἐν Παρισίοις σύλλογος «πρὸς ἐνδάρρυνσιν τοῦ ἀγαθοῦ» ἀντήμειψεν ἐπαξίως τὸν ἥρωισμὸν μᾶς μητρὸς, ὀνόματι Mme Schill, ἀπονειμας ἀπὸ τὸ μέγα χρυσοῦν αὐτοῦ πρᾶσιμον. Ὁ υἱὸς τῆς κυρίας ταύτης ἔσχε τὸ δυστύχημα νὰ θραυθῇ τὸ κρᾶνιον του. Ἡ χειρουργικὴ θεραπεία τῆς πληγῆς αὐτοῦ ἀπῆτει

ὄμο ἐγχειρίσεις, καδ' ἂς ἔπρεπε νὰ ραφῆ εἰς τὰς ἀνοικτὰς πληγὰς τοῦ παθόντος νεῶπον ἀνθρώπινον κρέας. Ἡ μήτηρ τοῦ ἀσθενοῦς, ἡ κυρία Schill, παρέσχε δις τὸν βραχίονά της ὅπως ἀποκοπῆ ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀπαιτούμενον δι' ἀμφοτέρως τὰς ἐγχειρίσεις κρέας. Ἡ ἥρωικὴ αὐτῆ πράξις τῆς φιλοστοργου μητρὸς ἀντημειψθῆ ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος συλλόγου διὰ τοῦ μεγάλου χρυσοῦ παρασῆμου.

Τὰ χρέη τῶν μεγαλοπολέων. Γαλλικαὶ τις ἐφημερίδες ἐδημοσίωσαν ἑσχάτως στατιστικὴν τινὰ τῶν χρεῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν αἱ μέγιστα πόλεις τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην ἀναλογουῖν εἰς ἕκαστον ἄτομον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Βρυξελλῶν 1600 φράγκα περίπου, τῶν Παρισίων 800 φρ., τῆς Φραγκφούρτης 317 φρ., τῶν Μεδιολάνων 216 φρ., τῆς Βιέννης 195 φρ., τοῦ Βερολίνου 154 φρ., καὶ τῆς Χαγῆ 136 φράγκα.

Ὁ ἐξαφανισμὸς τῶν ξανθῶν. Ἀγγλος τις φυσιολόγος ἀποδεικνύει στατιστικῶς ὅτι ἐντὸς ἑπταετημέτου χρόνου, μετὰ διακόσια περίπου ἔτη, δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον ἐν Ἀγγλίᾳ γυνὴ ἔχουσα ξανθὴν κόμην, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι αἱ ξανθαὶ κόμαι, πρὸ πάντων τῶν ἀνδρῶν, γίνονται σὺν τῷ χρόνῳ κατὰ 55 τοὺς ἑκατὸν μελαχροιναι, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ διότι ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπανδρεῖονται πολλὰ περισσότερα μελαχροινὰ παρὰ ξανθαί. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ξανθῶν πρὸς τὸν τῶν μελαχροινῶν γυναικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει λόγον κατὰ μέσον ὄρον ὡς 60 πρὸς 100, καὶ ἐκ μὲν τῶν ξανθῶν ὑπανδρεῖονται 55 τοὺς ἑκατὸν, ἐνῶς ἐκ τῶν μελαχροινῶν 79 τοὺς ἑκατὸν.

Τὰ γαλλικὰ πανεπιστήμια. Ἐν Γαλλίᾳ ἤρτισεν ἤδη νὰ γίνεταί ζωηρότατη κίνησις ὑπὲρ τῆς ἀνορθώσεως τῶν ἀρχαίων πανεπιστημίων. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ εἰκοσι καὶ τέσσαρα ἐλεύθερα καὶ ἀυτόνομα πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα κατηργήθησαν ὑπὸ τῆς ἐθνικοσυνομοσφαιρῆς τῇ 20. μαρτίου 1794. Ὁ Ναπολεὼν ἴδρυσεν τότε τὸ «Université de France» ὅπερ περιελάμβανε ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ πανεπιστήμια καὶ εἰσῆγαγεν εἰς ὅλα μίαν ἐντελῶς ὁμοίωμορπον καὶ ὑπὸ τοῦ κράτους κανονιζομένην ἐκπαίδευσιν.

Γυνὴ διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν. Ἐσχάτως ἐγνωστοποιήθησαν ἐν Cambridge τὰ ὀνόματα τῶν σπουδαστῶν, οἵτινες ὑπέστησαν μετὰ λαμπρὰς ἐπιτυχίας τὰς ἐξετάσεις αὐτῶν ἐν τῇ μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ. Μεταξὺ τῶν διακριθέντων διδασκῶν τὴν πρῶτην θέσιν εἶχεν ἡ δεσποινὴς Philippa Fawcett, ἡ μόλις τὸ 22 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἀγούσα θυγάτηρ τοῦ πρώην γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν ἐκχυδρομείων ἐν Cambridge.

Ἐμποροῦπαλληλὸς καὶ ἱατρὸς. Μεγάλην ταραχὴν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς ἱατροὺς καὶ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τῆς Βιέννης ἡ ἕξις ἀνήκουστος ἀγυρτεία. Νεαρὸς τις ἀγύρτης ὀνόματι Περατόνερ, ὅστις ὡς βοήθος ἱατροῦ ἐν τῷ Βειδενάλω Νοσοκομείῳ καὶ ὡς ὑπάλληλος ταξιδευτῶν δι' ὑποθέσεις ἐνὸς ἐμπορικοῦ οἴκου περιεβάλλετο διπλῆν προσωπικότητα καὶ διὰ πλασῶν ἐγγράφων καὶ γνησίων ἐμπορικῶν βιβλίων εἶχεν ἀπεξαρτῆσαι μέγιστα χρηματικὰ ποσά, συνελήφθη ἑσχάτως ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἥδη δὲ ἐξάγεται ὅτι ὁ ἀγύρτης οὗτος ἐπὶ δεκαῶν ὀλοκλήρους μηνῶν εἰργάζετο ὡς ἱατρὸς ἐν τινὶ νοσοκομείῳ τῆς Βιέννης, χωρὶς νὰ ἔχη οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, κατάρθωσε δὲ νὰ ἀπατηθῇ τὰς ἀρχὰς διὰ πλασῶν διπλωμάτων.

Ἀμερικανικὴ γυνῶμη. Ἀν πηδῆσιν τις κατακέφαλα ἀπὸ τὸ τρίτο πάτωμα ἐνὸς οἴκου, θὰ βλάψῃ τὸ καπέλλο του. Πολλοὶ λέγουσι ὅτι θὰ βλάψῃ καὶ τὸ κεφάλι του· ἀλλὰ — ἕνας ἄνθρωπος ποῦ ἔχει κεφάλι, δὲν κάνει τέτοιο πρᾶγμα.

Τὸ ὄρος τῆς Σελήνης. Ἐκ τοῦ νεωστὶ δημοσιευθέντος ἔργου τοῦ Στάνλεϋ ἀποσπῶμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ὄρους 'Ρουβενζόρι, τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίαις καὶ μεταγενεστέροις γεωγράφου καλουμένου ὄρους τῆς Σελήνης (Mons Lunae). «Ρουβενζόρι ὀνομάζεται σήμερον παρὰ ταῖς κυριωτέρας ἐγχωρίους φυλαῖς τὸ ὄρος, ὅπερ οἱ μὲν ἀρχαῖοι κλασσικοὶ καὶ οἱ μεταγενέστεροι εὐρωπαῖοι γεωγράφοι ἀποκαλοῦσιν Montes Lunae ἢ Mons Lunae, οἱ δὲ Ἀραβεῖς γεωγράφοι κατὰ τὸν μεσαιῶνα φνόμαζον Διεβὲλ Κοῦμρ ἢ Γοῦμρ ἢ Καμῆρ, τοῦθ' ὅπερ ὡσαύτως σημαίνει ὄρος τῆς σελήνης. Πολλοὶ αἰῶνες παρῆλθον ἤδη ἀφ' ὄρου τοῦ ὄρους τούτου ἀφῆθη τὸ τελευταῖον ὄνομα, δυναμένου νὰ δώσῃ ἀκριβῆ καὶ ἀληθινὴν αὐτοῦ περιγραφὴν, πολλοὶ δὲ θὰ παρέλθωσιν ἐνιαυτοὶ μέχρις οὗ ὀρθῇ ὑπὸ ἄλλου τινὸς εὐρωπαίου περιηγητοῦ. — Ἡ κλασσικὴ ἱστορία τοῦ ὄρους τούτου, οἱ μῦθοι οἵτινες περὶ αὐτοῦ ἐπλάσθησαν, αἱ ἀσχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀγαπῆτον καὶ σεβαστὸν Νεῖλον, τὸν Νεῖλον τῶν Φαρακῶ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Μαυσεῶς καὶ τῶν προφητῶν, τὸ γεγονός δὲ ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ἐκπηγάζουσι τὸσαῦτα λίμναι τοῦ Νεῖλου, ἡ «Λίμνη τοῦ σκότους», ἡ λίμνη τοῦ Albert-Edward, τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὅτι ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἐπεδύθησαν νὰ προσεγγίξωσι λατρεῖαν τοῖς θεοῖς ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ἰούλιος Καίσαρ, προσεῖθε δὲ τὸ παράδοξον αὐτοῦ ὄνομα, αἱ τὸσαῦτα μάταια ἀπόπειραι πρὸς ἐξερεθνήσιν αὐτοῦ — πάντα ταῦτα καθιστάσιν ἀναγκασίαν βραχειᾶν τινὰ περιγραφῆν αὐτοῦ. — Ὅτε κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1887 ἐπληρώσαμεν εἰς τὴν Λίμνην τοῦ Ἀλβέρτου, εἶδομεν αἰφνης εἰς μακρὰν ἀπόστασιν μακρὰν τινὰ σειρὰν ὄρεων, μέχρι τῆς κορυφῆς κεκαλυμμένων μὲ δάση, καὶ κατὰ τὴν ἡμέτεραν ἐκτίμησιν ἐχόντων ὕψος 2100—2450 μέτρων. Κατὰ τὴν ἐπάνωθεν ἡμῶν ἐκ τῆς Λίμνης διεκρίναμεν αἰφνης δύο ὑπερμεγέθη ὄρη ἔχοντα σχῆμα κολοβῶν κώνων καὶ ὕψος 3050—3650 μέτρων, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡμῶν. Ὀνομάσαμεν αὐτὰ «διδύμου κώνους» καὶ ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ θεᾷ αὐτῶν ἐλπίζοντες ὅτι ἐκεῖ πλησίον θ' ἀνεκαλύπτομεν παράδοξόν τινα καὶ ἐνδιαφέρουσαν χώραν.

Ὅτε κατὰ ἀπριλίον τοῦ 1888 ἐπανήλθομεν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν Νιάνσαν, οἱ «διδύμοι κώνου» δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Ἀλλὰ τῇ 25. μαΐου, πρὸς μεγίστην ἡμῶν ἐκπληξίν, εἶδομεν αἰφνης ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τῆς Λίμνης τεραστὸν τι ὄρος χιονοσκεπές, ἐν τῷ μέσῳ ἀνορθούμενον ὡς τετράγωνον ὄγκον ἐντελῶς κεκαλυμμένον ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων, καὶ εὐρίσκόμενον μεταξὺ δύο κατὰ 1500 μέτρα ταπεινότερων δευράδων. Τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ ὄρος ἦτο ἐπὶ πολλὰς ἄρας ὄρατον, μετ' ὀλίγας ὥρας ἡμέρας ἠφανίσθη ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν καὶ οὐδὲν ἀπολῶτως ἴχνησ ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν οὔτε τῶν «διδύμων κώνων» οὔτε τοῦ χιονοσκεπῶς ὄρους.

Κατὰ τὴν τρίτην ἡμῶν ἐπιστροφήν εἰς Νιάνσαν τῇ 1889, καὶ κατὰ τὴν μακρὰν, ἐπὶ 2½ μῆνας διαρκέσαν διαμονὴν ἡμῶν ἐν Καβάλλι τὸ ὄρος ἦτο ἄφανές, ὅτε αἰφνης στρέψαντες τὰ βλέμματα ἡμῶν ὡς συνήθως πρὸς τὴν διεδύνησαν ἐκείνην εἶδομεν τὴν σειρὰν τῶν ὄρεων καδ' ὅλον αὐτῆς τὸ μήκος ἀποκαλυπτομένην ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν νεφελῶν καὶ πληροῦσαν χαρὰς καὶ ἀγαλλιάσεως ὑπὲρ τὰ χίλια ζεύγη προσεκτικῶν ὀφθαλμῶν, ἀνεγιγόντων πρὸς τὸ παράδοξον καὶ μεγαλοπρεπὲς θέαμα. Τὸ ἄνω μέρος τῆς ὄλης σειρᾶς τῶν ὄρεων, ἥτις ἤδη εὐκρινῶς ἐφαίνετο διηρημένη εἰς πολυαριθμοὺς αἰχμηρὰς καὶ τετραγωνικὰς κορυφὰς, ὄμοιον ὡς ὑπερμεγέθους κρυστάλλου εἰς τὴν θαυμασίως λαμπρὸν, κρυστῶν καὶ διαγέστατον οὐρανόν, ἐνῶ εἰρησὶ ζώνῃ γαλακτώδους ὀμίχλης περιγυρόμενα ἐν τῷ μέσῳ τὸ ὄρος παρεῖχεν ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα πρὸς φανταστικὴν νῆσον ὀρεινὴν αἰουρούμενην ἐν τῷ αἰθέρι, πραγματοποιῶσιν τοῦ ὄνειου περὶ τῆς νῆσου τῶν μακάρων. Περὶ τὴν δόσιν τοῦ ἡλίου διασκεδάσεως τῆς ὀμίχλης, ἡ ἐνῆστος νῆσος ἠνώθη μετὰ τῶν ταπεινότερων δευράδων καὶ ὀλοκλήρως τὸ ὄρος ἐγένετο ἡμῖν καταφανές. Εἰ καὶ ἀπέχοντες ἀπ' αὐτοῦ πλέον τῶν 120 χιλιομέτρων, ἠδυνάμεθα εὐκρινῶς νὰ διακρίνωμεν τὰ περισσότερα τὰς κορυφὰς αὐτοῦ ἔργα δάση, τὰ προεξέχοντα ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν αὐτοῦ ἐκτάσεις δένδρα, τὰς εἰρησὶς βῆχεις, κ.τ.λ. — Ὁ Στάνλεϋ περιγράφει ἀκολούθως μετὰ

ποιητικῆς χάριτος τὴν θαυμασίαν φέσιν τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ Σελίαι, τὴν ἐξαισίαν αὐτῆς γονιμότητα, τὰς δασώδεις αὐτῆς ἐκτάσεις ἂς διεπέρασεν ἐντὸς 16 ἡμερῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐπίπεδον χώραν ἣν διεπορεύθη, μέχρις οὗ ἀφίκετο εἰς Βουκόκον, ἀπέχον 5 χιλιομέτρα ἀπὸ τοῦ ὄρους. Ἐνταῦθα ἐπισυνάπτωμεν ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ τέλους τῆς περιγραφῆς τοῦ 'Ρουβενζόρι.

«Σκοτεινὸς ὡς ἡ νύξ ἐμφανίζεται κατὰ τὰς πλείστας ἡμέρας, περὶ τὰς πρῶτας πρωτῖνὰς ἄρας, τεραστὸς τὰς διαστάσεις καὶ ἐξαισίος τὴν μεγαλοπρέπειαν ὄγκος, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφαὶ φαίνονται προσεγγίζουσαι τὸν ἀνέφελον λευκόφαιρον οὐρανόν. Ἀλλ' ὅταν ἡ ταχέως ἐπερχομένη ἡμέρα μεταβάλλῃ τὸ ὑπόλευκον χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ εἰς χρυσοῦν, τότε ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους ἐπικαθῆνται ἐλαφρά, λευκὰ σερῶματα νεφελῶν, συγχρόνως δὲ παρὰ τὰς ὑπαίθριον φέρεται διηνεκῶς ἐγερομένη μακρὰ ταινία γαλακτώδους ὀμίχλης. Μετ' ὀλίγας στιγμῆς ἡ ὀμίχλη αὐτὴ προσελατρεῖται αὐδὺς ὑπὸ τῶν ἀναπεπταμένων κοιλάδων καὶ τῶν ἀνοικτῶν παρὰ ταῖς κλιθεὶς φαρυγγῶν, ὁπόθεν αὐδὺς ὑπὸ τοῦ ῥεῦματος φερομένη ἀναβαίνει καὶ ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ ὄρους, διηνεκῶς συμπακνωμένη. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ φαίνονται ἐν τῷ αἰέρι αἰωρούμενα ἀποκεχωρισμένα μέρη τοῦ ὄρους. Ἡ πυκνὴ ἤδη ὀμίχλη ἀναβαίνει ὀλονὲν ὑψηλότερον, προσλαμβάνουσα αἰετοτε νέα σχήματα. . . . Ὅταν ὁ ἥλιος μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ἄρας ὕψους εἰς ὑπὲρ τὸν ἀνατολικὸν ὄριζοντα ἀρχίσῃ ν' ἀποκαλύπτῃ τὰς ἐκκρυμμένας καλλονὰς τῶν χιονοσκεπῶν κορυφῶν καὶ νὰ περιλοθῇ μετὰ τὰ λαμπρότατα χρώματα τῆς Ἰριδος τὰς προεξέχουσας ἄρας τοῦ ὄρους, τότε ἡ εἰρήως ἐξηλωμένη πυκνὴ ὀμίχλη πλησιάζει οἰοῦναι ἀπαρτιζομένη πρὸς τὰς χιόνους, μετ' ἂν ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν θαυμάσιον λευκότητα μετ' ὀλίγον ἡ ὀμίχλη καταγράφεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερισχέθῃ διὰ τῆς πυκνότητος αὐτῆς τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ χρωμάτων καὶ ἐξαπλοῦται θριαμβευτικῶς καλύπτοσα τὰς χιονώδεις κορυφὰς καὶ τὰς πορφύρας βῆχεις τῶν ὄρεων· δεχομένη δὲ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νέα σερῶματα ἀνερχόμενα ἐκ τῶν κάτω καὶ ἀδιακόπως συμπακνωμένη ἀποβάλλει ἐπὶ τέλους τὴν φραγδῆν τῆς καὶ τὰ λαμπρὰ αὐτῆς χρώματα καὶ προσλαμβάνει ὄσιν μολοβδόχρον, τέλος δὲ καθίσταται μέλαινα καὶ ζοφερὰ ὡς θνελλώδης νεφελή. Τωαύτη παρῶμένη καδ' ὄλην τὴν ἡμέραν, πολλάκις δὲ μέχρι βαθείας νυκτός. Ἐνίοτε ὅμως, ἡμίσειαν περίπου ἄραν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἡ ζοφερὰ αὐτὴ νεφελοειδὴς ὀμίχλη ἄρχεται διασκεδαννυμένη, καὶ τότε ἀνακτάτοσιν ἀλληλοδιαδόχως αἰχμηρὰ κορυφαί, βῆχεις, κωνοειδεῖς ὄγκου, ἀπόκρημινον πυργοειδεῖς πλευρᾶ, πορφυρόμενα ὑπὸ τοῦ ἡρθροῦ φωτός τοῦ δύνοντος ἡλίου. Τὸ θαυμασίον τούτο θέαμα διαρκεῖ μέχρις οὗ ἐπέλθῃ τὸ σκότος, εἶτα δὲ ἡ νύξ καλύπτει πάλιν τὸ ὄρος μετ' ἑπι σκοτεινότερον μανδύαν.

Ἡ βραχεῖα αὐτῆ θεᾷ τοῦ βασιλέως τῶν νεφελῶν, ὡς ἀποκαλοῦσιν οἱ ἐγγύριοι μετὰ τρυφερότητος καὶ εὐσεβείας τὸ ὀμιχλοσκεπὲς αὐτῶν ὄρος, πληροῦσι τὸν θεατὴν ἀρρήτων συνασθημάτων. Ὁ βλέπων τὸ ἐξαισίον ἐκεῖνο θέαμα, νομίζει ὅτι βλέπει τὴν ἀνταύγειαν τῆς θείας μεγαλοπρεπείας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θεάματος παρετήρησα πολλάκις τὰ πρόσωπα τῶν λευκῶν καὶ μαθρῶν θεατῶν, οἵτινες ἐν ἀρρήτῳ θαυμασμῷ, ἐν παντελεῖ ἐκστάσει ἠτένιζον σιωπηλοὶ καὶ ἐκθαμβοὶ πρὸς τὰς αἰθερίους ἐκείνας χώρας τῆς παγετώδους λαμπρότητος καὶ τῆς τελείας εἰρήνης, εἰς τηλικούτων ὕψος ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, ἐν τοσοῦτον ἱερῷ καὶ μεγαλοπρεπεί γαλήνῃ, ἐν τῷ αὐτῷ ἀσπίλῳ καὶ ἀκηλιδῶτι καθαρῶτι. . . . Ὅσοια παράδοξος ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ κόσμου, ἐν φ εὐρισκόμεθα, μετ' ἡμῶν θερμῆν ἀτμοσφαιρᾶν του, μετὰ τὴν αἰωνίως πρᾶσινα καὶ χλοερὰ καὶ πολύχρωμα φυτὰ του, μετ' ἡμῶν οὐδέποτε φθίνουσαν θαλερότητα του, μετ' ὅν δόρυβον τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὰς μάρας αἰματηρᾶς κηλίδας τῆς ἀμαρτίας, πρὸς τὸν βασιλέα ἐκεῖνον τῶν νεφελῶν, τὸν περιβεβλημένον τὴν καθαρὰν λευκὴν χιονώδη αὐτοῦ ἐσθήτην, περιστοιχίζομενον ὑπὸ μυριάδων ἄλλων ταπεινότερων ὄρεων, οἵοιμι μετὰ σεβασμοῦ ἀνεγιγόντων πρὸς τὸν θρόνον τοῦ μονάρχου ἐκεῖνου, τοῦ ὁποίου τὸ κατὰλευκον καὶ παγετὸν πρόσωπον φέρει ἐγκραγαγμένας ἀνεξίτηλας τὰς λέξεις «ἀπειρον καὶ αἰωνιότης».

Η ΦΑΛΑΚΡΟΤΗΣ.

Ἡ πτώσις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς εἶνε μία ἐκ τῶν μάλι-
σα διαδεδομένων νόσων, ἣτις προσβάλλει γέροντας καὶ νέους,
ἀνδρας καὶ γυναῖκας καὶ ἀδιακόπως ἀποστερεῖ τὸ ἡμέτερον σῶμα
ἐνὸς τῶν κυριωτάτων ἰσολισμῶν του. Εἶτε μὲ πιτυρίδα κτλ κνη-
σρῶν εἶτε ἀνευ τῶν συμπτωμάτων τούτων πίπτουσιν ὀλόκληροι
δέσμοι τριχῶν, καὶ σχηματίζονται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ψιλὰ χωρία, ὁση-
μέραι περισσότερο ἀποψιλοῦμενα καὶ περιφερικῶς ἀδύνατα. Καὶ
παρουσιάζονται μὲν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ πτώσις τῶν τριχῶν τῆς
κεφαλῆς μετὰ τινὰς ἐβδομάδας ἢ καὶ ὀλοκλήρους μῆνας παύει ἀφ'
ἑαυτῆς, καὶ βαθμηδὸν φθίνει ἄλλαι τρίχες, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον τότε μόνον παύει, ὅταν μέγα ἤδη μέρος τῆς κεφαλῆς ἀποστε-
ρηθῇ τῶν τριχῶν του. Ἐν ταῖς σοβαρωτέραις ταύταις περιπτώσεσι
δὲν ἀναφθάνονται ἄλλαι τρίχες ἀντὶ τῶν ἀπολεθεισῶν, ἀλλὰ παρα-
μένει μᾶλλον ἢ ἥτεον μεγάλη φαλάκρα, ἀσχημίζουσα πολὺ τὴν
κεφαλὴν.

Ἐπιστέβεται πρότερον ὅτι ἡ πτώσις τῶν τριχῶν προέρχεται ἐκ
τινὸς παθήσεως τῶν νεύρων τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἐφαίνετο μὲν παρά-
δοξον ὅτι τοσοῦτοι ἄνθρωποι, καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ὑγιεῖς, μόνον τὰ
νεῦρα τῆς κεφαλῆς εἶχον ἀσθενῆ, ἐνῶ ὅλον τὸ λοιπὸν αὐτῶν νευ-
ρικὸν σύστημα οὐδέποτε ἐπασχε διατάραξιν, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει ἄλλης
καλητέρας παρεδέχοντο τὴν θεωρίαν ταύτην ὡς τὴν πιθανωτάτην.
Μόνον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους καταρθώθη νὰ γνωσθῇ ἀκρι-
βέστερον ἡ φύσις τοῦ νοσήματος τούτου καὶ νὰ ἀνακαλυφθῇ τὸ αἴ-
τιον αὐτοῦ. Σήμερον δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν οὖν: ἡ φαλακρότης
(ἢ πτώσις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς) εἶνε κολλητικώτατον, ἀπὸ ἀν-
θρώπου εἰς ἄνθρωπον μεταδιδόμενον, παρασιτικὸν νόσημα τοῦ δέρ-
ματος, προξενούμενον ὑπὸ ἐλαχίστων ζωόφιων (μικροβίων), ἅτινα
εἰσδύουσι εἰς τὸ δῆμα τῆς κεφαλῆς καὶ φθείρουσι τὰς ρίζας τῶν
τριχῶν, ὅπως ἡ φυλλοξήρα τὰς ρίζας τῆς ἀμπέλου.

Μέχρι τοῦδε βεβαίως δὲν καταρθώσεν εἰσέτι ἡ ἐπιστήμη νὰ
ὑπερνικήσῃ πάσας τὰς τεχνικὰς δυσκολίας καὶ ν' ἀναπτέξῃ καθαρὸν
τὸ βακτηριδίον τῆς φαλακρώσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου
βακτηριδίου ἔχομεν τοσοῦτον πιστικὰς ἀποδείξεις, ὥστε ἀποκλείεται
πᾶσα περὶ τούτου ἀμφιβολία.

Ἀληθεῖς ἐπιδημιαὶ τοῦ νοσήματος τούτου παρουσιάσθησαν εἰς
οικοτροφεία, σχολεῖα, στρατώνιας κτλ., ἐνθα ἀπὸ ἐνὸς φρικμένου
προσώπου ἡ νόσος μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἔλαβε ταχέως
μεγάλας διαστάσεις, ὡσαύτως δὲ παρετηρήθη πολλάκις καὶ ἐπανει-
λημμένως οὖν οἱ πελάται ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κούρεως παραβλήθησαν
ἅπαντες ὑπὸ φαλακρώσεως. Ἐνταῦθα δὲ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν
ὅτι τὰ συνηθέστατα μέσα τῆς μεταδόσεως καὶ διαδόσεως τοῦ νοσή-
ματος τούτου εἶναι τὰ κτένια καὶ τὰ λοιπὰ ἐργαλεῖα τῶν κούρεων.
Οὐ μόνον δὲ τὰ κούρεα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ καταστήματα ἐκεῖνα,
ἐνθα ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων γίνεται κοινὴ χρῆσις τῶν αὐτῶν κτε-
νίων, εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ νοσήματος τῆς φαλακρώσεως. Ἐκ τούτου
ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγάλη διάδοσις αὐτοῦ, πρὸ πάντων παρὰ τοῖς ἀν-
δράσιν. Οὐχ ἥτεον ὅμως καὶ ἐν ταῖς οικογενεῖαις, ἐνθα γίνεται
κοινὴ χρῆσις τῶν κτενίων, εἶνε εὐκολωτάτη ἡ μετάδοσις τῆς νόσου.
Ἐδεξήγητον ὡσαύτως εἶνε καὶ τὸ συχνότατον φαινόμενον, ὅτι αἱ γυ-
ναῖκες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τὴν ὑπαγρυφαίαν τῶν προσβάλλονται
ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἣτις ἀπειλεῖ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ φρικωστάτου

κόσμου τῆς κεφαλῆς των. Ὅτι δὲ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅσοι σοβαρῶν
νόσων ἐξασθενώσιν ἢ ὀσοσάντες πολλὰς σωματικὰς καὶ πνευ-
ματικὰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας, προσβάλλονται εὐκόλως ὑπὸ
φαλακρώσεως, εἶνε ἐπ' ἰσῆς ἐδεξήγητον. Πᾶσα ἐξασθένεισι τοῦ
ὄργανισμοῦ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον εὐπρόσβλητον εἰς εἰς
μολυσματικὰς νόσους, διότι τὰ παράσιτα ζωόφια (τὰ μικροβία) εὐρί-
σκουσιν ἐνταῦθα ὀλιγωτέραν ἀντίστασιν ἢ παρὰ τῷ ἰσχυρῷ ὄργα-
νισμῷ καὶ εὐκολώτερον ἐγκαθιδρύονται.

Ἡ τρανωτάτη ἀπόδειξις περὶ τῆς παρασιτικῆς φύσεως τοῦ νο-
σήματος τούτου, εἶναι ὅτι ἡ πτώσις τῶν τριχῶν θεραπεύεται διὰ βα-
κτηριδιοκτόνων μέσων, ἥτοι διὰ φαρμάκων θανατοῦντων τὰ βακτη-
ρίδια, ὡς λ. χ. ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ τοῦ Λασσάρ («Lassar'sche
Haarkur»). Ἐν ἔτει 1880 ὁ ἐν Βερολίνῳ ὀφθηγῆτις τῆς ἰατρικῆς
Δρ. Λασσάρ ἐδημοσίευσεν ἐν εἰδικοῖς ἰατρικοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασι
θεραπευτικὴν τινὰ μεθόδον, δι' ἣς διεβεβαίωτο ὅτι ἐθεράπευεν ἐν τῇ
κλινικῇ αὐτοῦ πᾶν εἶδος φαλακρώσεως (πτώσεως τῶν τριχῶν τῆς
κεφαλῆς) μετὰ λαμπρὰς ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ἡ ὀρθότης τῶν παρατηρή-
σεων αὐτοῦ πολλαχόθεν ἠμφισβητήθη καὶ ἡ θεραπευτικὴ τοῦ μεθόδου
ἀπήνησεν ἐκ μέρους τοῦ κοινῶν πολλὴν δυσπιστίαν καὶ ἀδιαφορίαν.
Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1888 ἐδημοσιεύθη δευτέρα πραγματεία τοῦ αὐ-
τοῦ ἱατροῦ, ὅστις ἤδη καὶ πάλιν θερμώτατα συνίστα τὴν θεραπευτικὴν
του μεθόδον, ὡς λαμπρότατα ἐπιτυχοῦσαν εἰς πλείονας τῶν χιλίων
περιπτώσεσι ἀπωλείας τῶν τριχῶν καὶ φαλακρότητος. Οἱ ἱατροὶ δὲν
ἀμφέβαλλον μὲν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς μεθόδου ταύτης, ἐδεῖον
ὅμως δυσχερεστάτην ἢ καὶ ἀδύνατον τὴν ἐν τῇ ἰδιωτικῇ πρακτικῇ
ἐξακίσει ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν αὐτῆς. Οὐχ ἥτεον ὅμως καὶ ἄλλοι
ἱατροὶ βραδύτερον ἐπέτυχον λαμπρὰ ἀποτελέσματα διὰ τῆς μεθόδου
ἐκείνης.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς θεραπείας δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ δώ-
σωμεν ἀκριβεῖς πληροφορίας καὶ συμβουλὰς εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀνα-
γνώστας, ἀφίνομεν δὲ τοὺς πάσχοντας ἐκ τῆς νόσου ταύτης καὶ ἐπι-
δομούντας νὰ σώσωσι τὰς ὑπολοίπους τρίχας τῆς κεφαλῆς των νὰ
καταφιγῶσιν εἰς τοὺς ἀρροδίους, εἰδικούς ἱατρούς. Ἐκεῖνο δὲ ὅποιον
ἠδελφώσωμεν διὰ τῶν ὀλίγων τούτων γραμμῶν νὰ καταστήσωμεν
γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας εἶναι ὅτι ἡ νόσος αὕτη τῶν
τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἢ προξενούσα τὴν πτώσιν αὐτῶν καὶ τὴν βαθ-
μιαίαν φαλάκρωσιν εἶνε παρασιτικῆς φύσεως, τοῦτ' ἐστὶ προέρχεται
ἐκ μικροτάτων παρασίτων (μικροβίων), καὶ εἶνε εἰς ἄκρον μεταδο-
τικῆ, ὄντατα δὲ νὰ θεραπευθῇ διὰ τῆς μεθοδικῆς ἐφαρμογῆς φρι-
κμένων τινῶν φαρμάκων (δηλητηριώδους φύσεως) θανατοῦντων τὰ
βακτηρίδια ἐκεῖνα. Ἐντεῦθεν δὲ ἐξάγονται καὶ τὰ κυριώτατα προ-
φυλακτικὰ μέσα, ἅτινα συγκεφαλαιώσωμεν ἐν τοῖς ἐξοῖς παραγράφοις:

§ 1. Τὰ κτένια, αἱ ψήκτραί τῆς κόμης καὶ τὰ τοιαῦτα κομμω-
τικὰ ἐργαλεῖα, τῶν ὁποίων ἐγένετο ἅσασ ἡ χρῆσις ὑπὸ ἀνθρώπου
πάσχοντος βαθμιαίαν φαλάκρωσιν (πτώσιν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς),
δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζονται οἱ ἄλλοι οἱ μὴ πάσχοντες.

§ 2. Ἐν πάσῃ οικογενεῖαι πρέπει ἕκαστον μέλος νὰ ἔχη ἴδια
κομμωτικὰ ἐργαλεῖα, κτένια, ψήκτρας τῆς κόμης κτλ.

§ 3. Οἱ κούρεις πρέπει νὰ ἔχωσιν ἰδιαίτερα κομμωτικὰ ἐργα-
λεῖα διὰ τοὺς πάσχοντας βαθμιαίαν φαλάκρωσιν, καὶ ἰδιαίτερα διὰ
τοὺς ὑγιεῖς. N.

κ. Ε. Β. εἰς Σουακίμ. Ἐλήφθησαν καὶ αἰς
εὐχαριστοῦμεν. — Κων Μ. Ι. Μπ. εἰς Πετροβε-
ρόβηαν. Δυστυχῶς ἐν μόνον τεύχος δὲν δυ-
νάμεθα νὰ αἰς ἀποστέλλωμεν, ὡς ἐπιθυ-
μεῖτε, ἐπειδὴ τὸ ταχυδρομικὰ δὲ ἐπιπλοσι-
ζοντο. Ἐὰν ὅμως ἐξευρίσκοντο ἀεὶ ἀπὸ ἀκόμη

3 τοῦλάχιστον συνδρομηταὶ τότε ἠδυνάμεθα
νὰ διευδύναμεν ὅλων τὰ τεύχη πρὸς ὑμᾶς καὶ
οὕτω δὲ τὰ ἐλαρβάνετε ἀδύνατα. — κ. Ι. Π.
εἰς Κορυτσά. Συνεμορφώθημεν καὶ ἀναμένο-
μεν νέας εἰδήσεις σας. — κ. Γ. Α. Α. εἰς Ἄρ-
μαθάριον, κ. Κ. Ζ. καὶ κ. Ν. Ζ. εἰς Ἄδριανού-

πολιν. Σὰς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Ι. Δ. εἰς
Ζαγαζίκ, κ. Ι. Α. εἰς Δεδέαγατζ, κ. Π. Σ. εἰς
Ἄρταν, κ. Α. Φ. εἰς Τρίκαλα. Ἐλήφθησαν καὶ
αἰς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Σ. Κ. εἰς Καῖρον.
Θὰ λάβωμεν τὸ θάρρος νὰ τ' ἀποστέλλωμεν
πρὸς ὑμᾶς.